

Erfgoedrapport Breda 60

Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

4.26 Halle en Halderdonk

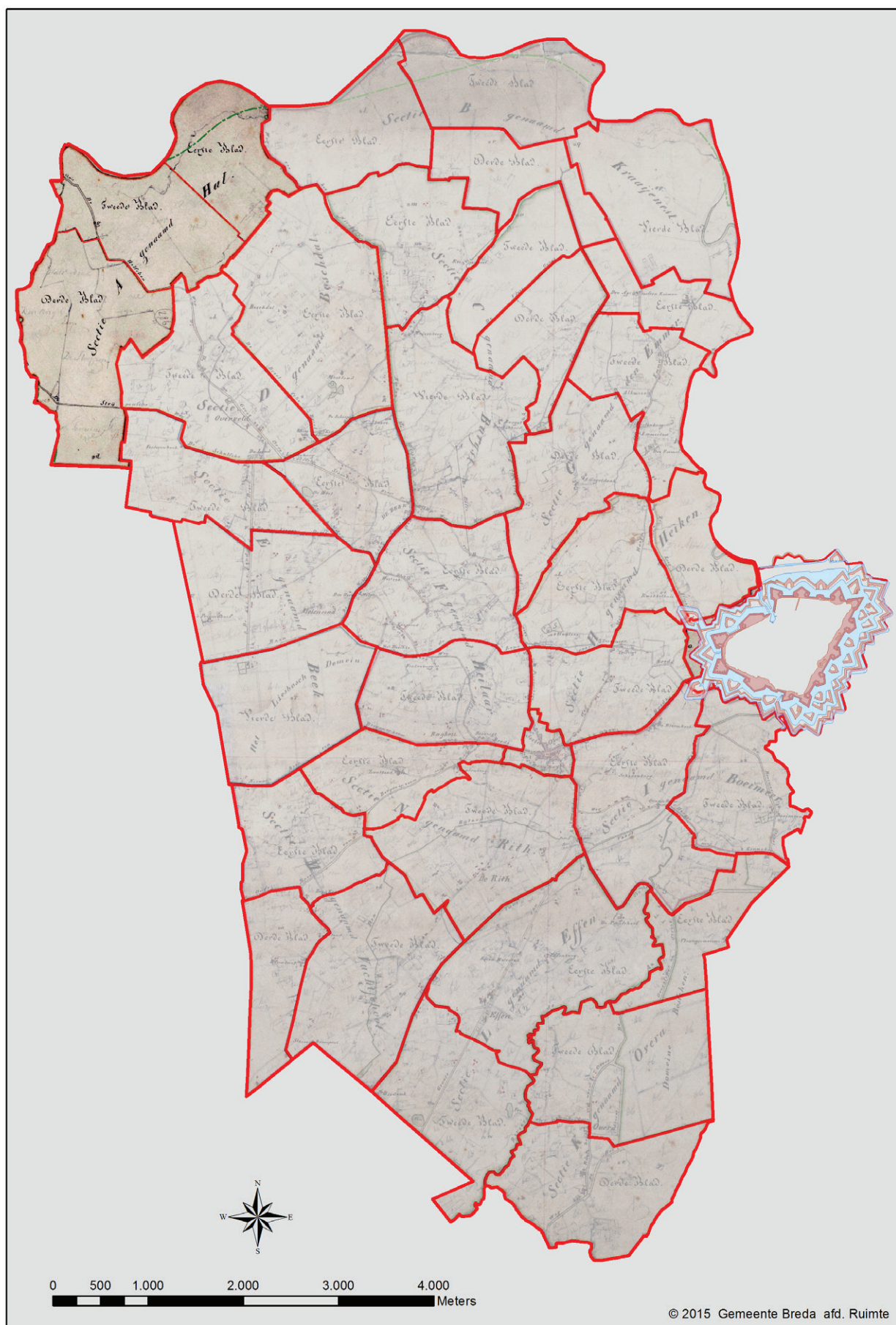
Chr. Buiks

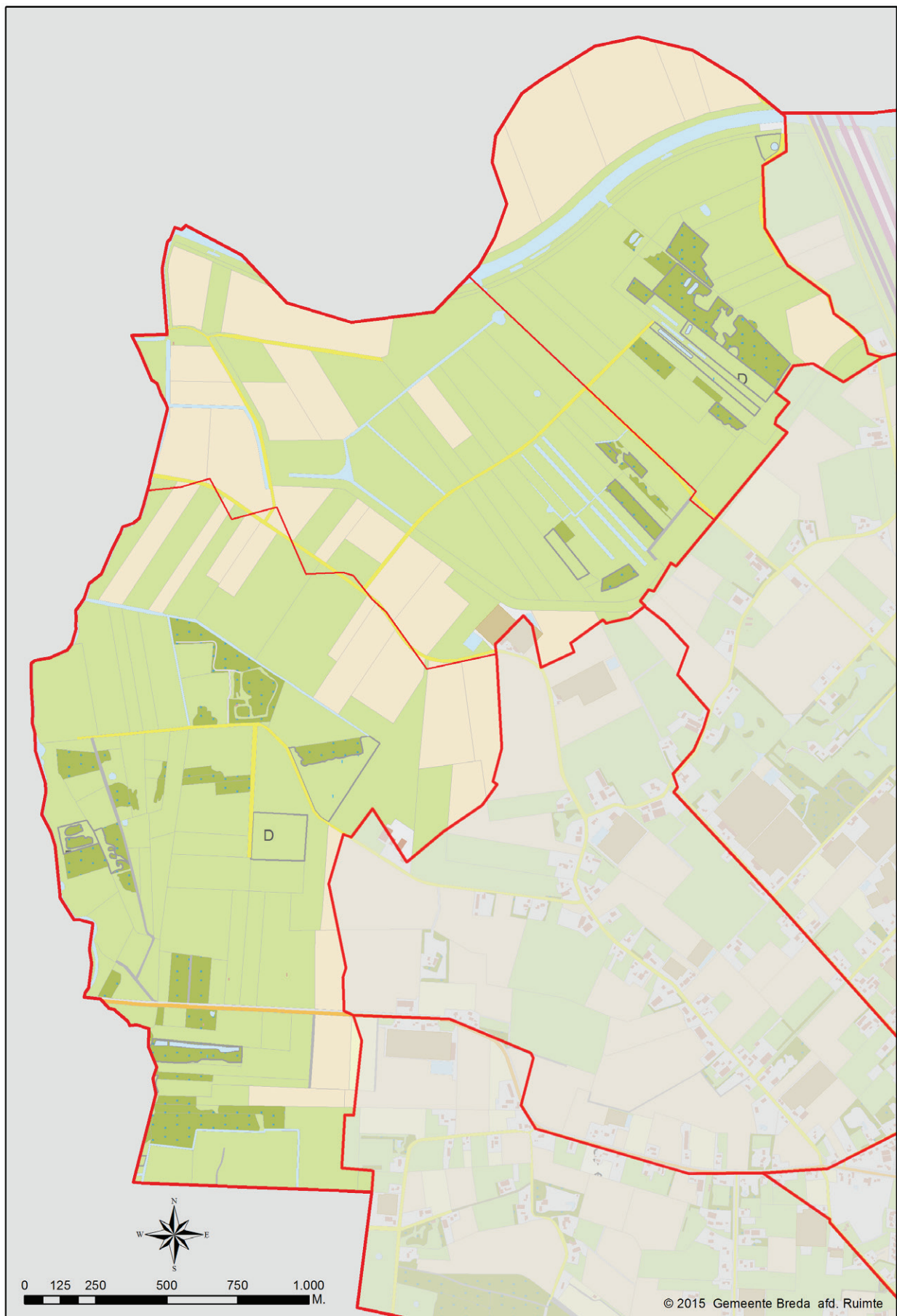

Gemeente Breda

4.26

HALLE EN HALDERDONK

Toponiemen van Halle en Halderdonk op het kadastraal minuutplan Hal sectie/blad A3 uit 1824.

4.26 HALLE EN HALDERDONK

AANVANG – 1514 – R421, F117V

Een half bunder beemden: den Aenvanck, inden Polder van Halle.

AANVANG – 1541 – R709, 16

Beemden, 3½ bunder in Halle, waarvan anderhalf bunder is gelegen in dAenvanck.

AANVANG – 1634 – P124, F23V

Twee bunder weyden, synde twee velden: den Aenvanck..Bruynen block op de noortsyde.

AANVANG – 1699 – P127, F581

Twee bunder weiden in Halle synde twee velden: den Aanvanck..den Bruynen block ..opte noortsyde.

Aanvanc 'in het dijkrecht van sommige oostelijke streken de eerste schouw'.¹ De eerste van twee schouwen? Maar er was in Halderdonk maar één schouw namelijk op de eerste zondag na half april.² Of zou men bedoelen de plaats waar de schouw begon? Waar de dijkgraaf en poldermeesters van Halle hun ronde begonnen?

AANWAS – 1526 – R705, F96

Beemden in Halle aende Aenwasch.

Een aanwas is gelijk te stellen met een hil.

ACHT GEMETEN – 1837 – N 6404, 65

Een perceel in de Wurf, de zogenaamde Acht Gemeten, drie bunder, 44 roeden.

Vergelijk de Vier Gemeten. Acht gemeten is 8 X 0,43 hectare = 3,44 hectare.

ANGEL – 1514 – R422, ?

Beemd gelegen in Halle omtrent de Plassen, westwaerts neven 't goet toebehoirende Jannen van den Wijngaerde: den Angel.

ANGEL – 1527 – R705, F110

Stuccken uytgesteeken beemden, een gemet: den Angel, buyten en aenden Swertenberch-schen Dyc.

ANGEL – 1548 – R710, F135V

Inden Angel.

ANGEL – 1620 – RH179-16

Een bunder beemden in den Angel: de Haseldonck.

ANGEL – 1629 – R722, 181V

Inden Angel, noortwaerts aende gelande van Swartenberch.

ANGEL – 1634 – P124, F14V

Beempden in den Angel aende Plas, den Swartenberchschendyck noort.

ANGEL – 1645 – R724, 210V

Beemden in den Angel.

ANGEL – 1668 – R727, 172

Erve inden Angel.

ANGEL – 1671 – R728, 3

Inden Angel.

ANGEL – 1694 – R732, 31

In den Angel onder den Polder van Halle.

ANGEL – 1710 – R736, F10

Inden Angel.

ANGEL – 1746 – RH104, 36V

Beemden inden Angell.

ANGEL – 1750 – GP287, 5

Den Angel.

ANGEL – 1789 – RH282, 195V

Beemden inden Angel.

ANGEL – 1835 – N1271, 85

In den Angel.

ANGEL – 1911 – BREDANAAR30, 130

Hooigras in den Angel.

ANGEL, OUDE – 1911 – BREDANAAR30, 130

Hooigras in den Ouden Angel.

Angel 'angel, haak, ook; vischhaak'.³ Is het een vormaanduiding? Het gebied heeft inderdaad de vorm van een pijlpunt als men als grenzen de Zwartenbergsedijk en de Halderdonksevlies neemt.

BALMAKERSVELD – 1728 – RH278, 17

Hooylant in Halle, oostwaerts het Balmaakersvelt.

Veld van de familie Balmakers. Vergelijk Peter de Balmaker, 1517, P110, fol. 22; Jan Anthonis de Balmaker, 1535, R440, fol. 49.

BALK – 1794 – RH283, 192V

Een perceel weyland: den Balk, aan den Halderdonkscheweg.

Corrupt voor Bulk/bolk? Zie onder Bolk.

BASTERDBLOK – 1520 – R427, 179V

den Bastaertblock, een bunder.

BASTERDBLOK – 1556 – R461, F92V

Stuck beemden: Bastaertblock, vijf bunder.

BASTERDBLOK – 1634 – P124, F4

Een bunder beempden inden Polder van Halle: tBastaerblock, de Marcke noort, Anthonis Jacob Lips, landtmr. oost, den Cadyck suyt.

BASTERDBLOK – 1699 – P126, F17V

Een bunder beemden inden Polder van Halle: het Bastaerd Block, de Marcke noort, den Cadyck suyt.

Met basterd duidt men wel een grondsoort aan die bestaat uit klei en zand door elkaar. Voor een andere verklaring kan men denken aan bastaard, een natuurlijk kind van een edelman. Die kwamen in de late middeleeuwen talrijk voor. Vergelijk Jouffrouw Barbare ende Adriane wylen Joos de bastaert van Nassau natuerlycke dochteren, 1537, R708, fol. 14. Jan vanden Houte, bastaert, 1474, D, fol. 18v. Ook buitenechtelijke kinderen van gewone lieden werden met bastaard aangeduid. Op 6 november 1673 drong Jan Dingman Jan Backers de schepenkamer binnen en vroeg waarom hij gedagvaard was. De schepenen gaven ten antwoord 'Gij en andere maeckt bastaertkinderen waer door het dorp oft Armen can beswaert worden', RH133, fol. 48v.

BEEMD, NIEUWE – 1609 – R719, F152V, 153

Stuck beemden: den Nieuwen Beemdt, vier gemet in Strijpen.

Beemd 'hooiland in particulier bezit'.

BEGIJNVELDJE – 1547 – R710, F85

Stuck beemden: dBegynveldeken, achter Overvelt in Halle.

BEGIJNVELDJE – 1658 – RH274, 23

Stuck hoylants: het Bagynveldeken, een bunder.

BEGIJNVELDJE – 1716 – RH277, 29

Een perceel hoylant in Hal: het Bagijnveldeken.

BEGIJNVELDJE – 1551 – R711, 96

Beemden omtrent dEssendonck, oostwaerts aen dBeghynveldeken.

Veld in bezit van een begijntje.

BERGAKKER – 1544 – RH120, 29

Den leegen Block achter den Berchacker

BERGAKKER – 1559 – R713, 76

Stuck lants: den Berchacker, een bunder, suytwaerts aenden Halschen wech

BERGAKKER – 1694 – RH196, 52

Vier gemet lant: den Berghacker, aende Halse straet.

Berg 'zandige hoogte'.

BERGVELD – 1667 – GP280, F10

Pauwels Pauwels van der Biestraten: het Berghvelt.

BERGVELD – 1688 – RH276, F23

Twee bunder beemden in Halderdoncq inde Plassen: het Berghvelt.

Veld op of bij een berg 'zandige hoogte'. Men zou ook kunnen denken aan een ontstaan uit Berckvelt: dan een veld bij een berk.

BERKTEN – 1754 – RH106, 52

Hooyland in de Berkten,

Berkt 'plaats waar berken groeien'. De zachte berk, *Betula pubescens*, groeit vooral in moerassen, terwijl de ruwe berk, *Betula verrucosa*, drogere gronden preferereert. De berk is een goed herkenbare boom: hij komt daardoor veel in toponiemen voor.

Dodoens schrijft over de berk: 'De Bercken worden ghevonden..sometijds oock in de zandachtige en dorre gronden/als in de Kempen van Brabant/op zoo onvruchtbaar/mager oft arm lant/dat daer geen Gras ende bijnae geen Heyde groeyen en can: nochtans aert desen boom daer seer wel/ende wordt daer groot ende weeldich genoeg'.⁴

BIEZENWEIDE – 1713 – R737, F47V

Twee parcellen, d'eene saeylant, d'andere weylants: de Bieseweyjde, vier gemet, inden Polder van Hintelaken.

Met bies werd in de zeventiende eeuw een aantal verschillende plantensoorten aangeduid: de mattenbies, de stekende bies, pitrus, pijptorkruid (= wel-riekende water-biese) en zwanenbloem (= bloeiende water-biese) en mogelijk nog andere. Sommige biezen leverden nuttig materiaal voor de mens, zoals de mattenbies (voor stoelen) en pitrus (pitten voor kaarsen).⁵

BIJLTJE – 1530 – R706, F95V

Stuc beemden: dBylken, een bunder, suytwaerts aent Koeblock.

BIJLTJE – 1554 – RH121, F44

Een bunder beemden in Halle: het Bylken.

BIJLTJE – 1665 – R727, 19

Vier bunder beemden in Halderdonck: de Bijltiens ende Hollanders block, westwaerts den Swartenberghsen dyck.

BIJLTJE – 1670 – R727, 289V

Een bunder beemden in Halle: het Bijlken, westwaerts de watersloot.

BIJLTJE – 1791 – RH282, 227V

Een perceel weyde: het Byltje, een bunder, 36 roeden, 14 voet inden Polder van Halderdonk.

BIJLTJE – 1803 – RH283, 229V

Een perceel weyde: het Byltje, een bunder, 36 roeden, in den Polder van Halderdonk.

Bijl is een vormaanduiding: een perceel met een smal en een breed stuk.

BINNENDIJK – 1713 – R737, F19V

In Slanghwyck noortwaerts de Treckpat, suytwaerts de Binnendijk

Gelijk te stellen met Kadijk.

BINNENVELD – 1640 – RH274, 5

Drye perceel weyden oft beemden in Halle aenden dijk voor de sluijse: het Binnenvelt, het tweede: den Geer, en het derde: het Sluijsvelt, drie bunder.

BINNENVELD – 1743 – RH279, 136

Vier gemet met den dyck daeraen gelegen: het Binnenvelt.

BINNENVELD – 1788 – RH112, 92

Een perceel hooyland, vier gemet, met den dyk: het Binnenvelt, in Halderdonk.

BINNENVELD – 1794 – RH283, 193V

Een perceel hooyland en dyck: het Binnenveld, in Halderdonk,

Binnendijks gelegen perceel.

BLOK – 1767 – RH281, 132V

Een perceel weyland: den Blok, acht gemet, aan de Halderdonkseweg.

BLOK – 1787 – RH112, 50V

Een perceel weyland: den Blok off bulk, acht gemet, aan den Haseldonkschen weg.

BLOK VAN DER DAASDONK – 1504 – CB2, F13V

Een bunder in Hall int Block Verdaesdonc ..oestwaerts aen willems Verdaesdoncks erff, noortwaerts aendie Mercke.

BLOK VAN DER DAASDONK – 1505 – R416, F255V

Een bunder beemden int Block vander Daesdonck, de Marck noortwaerts.

BLOK VAN DER DAASDONK – 1505 – AHB2, 14

Den enen buinder in Hall int Block Verdaesdonc.

BLOK, LAGE – 1513 – R421, 131

Stuck beemden: den Leeghen Block, gelegen desen block beemden in Halle, twee gemet.

BLOK, LAGE – 1544 – RH120, 29

Stuck beemden in Halle: den Leegen Block, achter Berchacker.

BLOK, LAGE – 1667 – GP280, 16

Den leegen Block, vier gemet.

BLOKSKE – 1668 – GP263, 158V

Blocxken, anderhalf gemet.

BLOKSKE – 1675 – R728, F157V

Een weycken: het Blucxken, een gemet, in Strypen.

Blok'omsloten stuk grond', meestal weiland of beemd en dan omringd met sloten. Blok < biloken, dat is omsluiten. Na de middeleeuwen krijgt blok ook wel de betekenis '(groot) perceel'. De Blok van der Daasdonk werd gebruikt door boeren van Daasdonk en Schoondonk, grote boerderijen bij Galder. Een derde deel van dit blok werd aan Schoondonk gelaten, terwijl Daasdonk 2/3 parten behield.⁶

Blok: 'Thans nog in Brabant en in de Kempen evenals bij Kiliaen een met heggen, hagen, grachten enz.omsloten akker.'⁷

BOLK – 1576 – R715, F200

Erfgen. Jacobs de Roover verc. J.J. Berthels 2/3 van een stuck beemden: den Bolck, drie bunder, in Halle.

BOLK – 1640 – RH274, 5

Stuck beemden, zaeij of weijlandt: den Bolck, voor in Hal, acht gemet.

BOLK – 1667 – GP280, 10V

Den Bolck, acht gemet.

BOLK – 1667 – RH274, 83

Stuck hoijlants: den Bolck, zeven gemet in Halle, slecht goet en belemmert met veel wegen.

BOLK – 1688 – RH276, 26V

Een perceel beemden inden polder van Halle: d'Bolck, zeven gemet.

BOLK, MIDDELSTE – 1535 – R707, F148V

Drye bunder beemden, deen stuck geheysten tKoeblock, en dander stuck: de Middelste Bolc, achter de Plassen.

BOLKEN – 1525 – R705, F13

Stuck beemden aende Bolcken.

Bolk < biluken 'omsluiten'. Een bolk is meestal een stuk minderwaardige grond behorend bij een ander. In 1667 wordt van de Bolk gezegd dat het 'slegt goet' was, dus onvruchtbare grond, terwijl er bovendien veel andere percelen over weegden, hetgeen de opbrengst nog extra drukte.

Vergelijk stuck lants met enen bolke daeraen gelegen, 1487; stuck lants metten bolck oft uytgeslagen moer daeraen liggende, 1598 (Princenhage).

Zie Blok. Hoewel Blok en Bolk meestal gescheiden worden, blijkt het perceel de Bolck hier identiek met het perceel de Block. Zie de vermelding uit 1787: den Blok of Bulk, RH112, fol. 50v.

BONTENBLOK – 1634 – P124, F26V

In den Ruydigen block, den Ossenblock neven den Strypenschen dyck suytwaerts ..., den Bonten Block noortwest.

Bezit van de familie De Bont. In 1415 worden vermeld: Gheryt die Bonte, Ghieljs die Bonte, Jan die Bonte, Peter Bonten en Zibbe Bonten, G, fol. 40, 40, 54, 49 en 44v.

BOONHOF – 1699 – P127, F589

Goeden in Strypen...midden doort weyken: den Boonhoff.

Het is weinig waarschijnlijk dat er in een typisch beemdengebied zoals Halle een perceel zou zijn waar bonen verbouwd werden in een hof. Dan moeten we misschien een andere betekenis voor boon veronderstellen: riet. Zie Bonenveldje, Asterd.

BOTTENPLAS – 1474 – D, F20V

Den Bottenplas.

De zeevis bot kwam hier in het zoete water uiteraard niet voor. Eerder een familienaam.⁸Vergelijk Willem Both, 1435, P1255, fol. 58v. In Leuven wordt in 1317 Henricus Bot vermeld.⁹ In 1427 worden in Breda Andries Bots en zijn zoon Willem vermeld.¹⁰

BOTTENSLOOT – 1510 – R419, F77V

Beemden inden Polder van Halle, noortwaerts aen den Bottensloot.

BOTTENSLOOT – 1530 – R706, F95V

Den Bootensloot.

BOTTENSLOOT – 1534 – R707, F85V

Achter Plassen aende Bottensloot.

BOTTENSLOOT – 1545 – RH120, 37V

Twee bunder Beemden in Halle: de Bottensloot.

Sloot aangelegd door of in bezit van de familie Bot.

BOUWENSBLOK – 1545 – RH120, 44

Stuck beemden: Bouwensblock, metten cleyne veldeken daer achter aen gelegen inden Polder van Hall is vry behalve een stuiver, een ort stuyver tot heeren cynse inden Hove van Borgst.

Bouwens is een familienaam. Vergelijk Mechtelt Jan Cornelis Boudens, 1533, R707, fol. 1v; Adriaen Faes Anthonis Boydens, 1533, R707, fol. 8. In 1427 worden genoemd Baiken Boudens, Jacob Boydens en Cornelis Boydens.¹¹

BOVENHILLEN – 1757 – RH281, 9

Driehonderd roeden weyden in de Bovenhillen.

Boven: hoger liggend. Een hil is een aangeslibde hoogte.

BRECHTEN HILLEN – 1603 – R718, 225

Zeven bunder hillen: Brechten Hillen, aent Nieuw Veir.

Hil 'aangeslibd land', wat hoger liggend dan de omgeving. Hier van de familie Van Brecht. Vergelijk Claesken Cornelis Claessen van Brecht, 1541, R446, fol. 66; Jan van Brecht, circa 1425.¹²

BRIELSEHOEK – 1649 – R725, F11V-12V

Joncker Henrick Cannaerts heeft geconstateert dat verscheydene huyslieden rondtsomme de Overveltsche heyde distincte ingravingen hadden gedaen sonder consent, waer suppliant een consent had ontvangen tot ingravinge van dertig buynder, ontrent de Brielschen Hoeck, streckende naer de Hoeve van Middelburch oft naer de Halderdonckse straet. Cannaerts mocht uiteindelijk veertig buynder innemen, onder bepaalde voorwaarden.

Hoek'gebied tussen wegen'? Hier genoemd naar de Briel.

BRIELSELOOP – 1880 – GP1914

De Brielsche loop aanvangende aan de Boschdalsche loop bij perceel D 994, loopende door Boschdal, de Briel en uitmondende in de Polder van Weimeren, bij perceel D 982, lang 862 meter.

BRIELSEPOLDER – 1649 – R725, F11V

Erven bij Overvelt in den Brielsen polder.

BRIELWEIDE – 1601 – R718, 171

Stuck beemden: de Brielweijde, westwaerts aen 's heeren strate.

Briel, oorspronkelijk 'afgeperkt stuk land', later 'laag stuk grond, met houtgewas begroeid'.¹³ Het toponiem Briel komt ook voor in Zundert en Oosterhout. De Briel lag op de overgang van de lage grond van Halle naar het veel hoger gelegen terrein van de Hoge Put.

BRUGMANSBLOK – 1634 – P124, F17V

Vier gemet beempden oft weyden wt acht gemet: Brugmans Block.

BRUGMANSBLOK – 1699 – P127, F560

Acht gemet beemden oft weyden: Brughmansblock.

Blok 'omsloten perceel', hier van de familie Brugmans. Vergelijk Pasquir Brugmans, 1574, R715, fol. 143v.

BRUINE BLOK – 1575 – R479, 69

den Bruynenblock.

BRUINE BLOK – 1634 – P124, F23V

Den Aenvanck, d'erffgenamen van Gerit van den Brouck, advocaet, metten Bruijnen block daer den Populier in staet op de noortsyde.

BRUINE BLOK – 1634 – P124, F21V

Den Bruynenblock, 2 3/4 bunder.

BRUINE BLOK – 1699 – P127, F581

Twee bunder weiden in Halle, synde twee velden: den Aanvanck..den Bruynen Block ..opte noortsyde.

BRUINE BLOK – 1711 – R736, F125V

Een perceel weijlants: den Bruyne Block, drie bunder in den Polder van Halle.

BRUINE BLOK, ACHTERSTE – 1845 – N 3, 170

Een perceel weiland in Halderdonk: den Achterste Bruinen Blok, negentig roeden (A 442).

BRUINE BLOK, VOORSTE – 1845 – N 3, 170

Een perceel weiland in den Polder van Hal: den voorsten Bruinen Blok, twee bunder, 58 roeden (A 286).

Blok 'omsloten perceel', meestal weiland en dan omgeven met sloten. Later ook wel (groot) perceel, zonder meer.

Bezit van de familie De Bruin, Bruinen. Vergelijk Cornelis Hubrecht Cornelis Bruynkens, 1576, R715, fol. 219, Cornelis Adriaen Bruyn Gerijts, 1538, R708, fol. 105v; Goes der Brune, 1435; Dyrlic Bruynen, 1415.¹⁴

De in 1634 vermelde populier zal mogelijk de Zwarte Populier, *Populus nigra*, zijn, een soort die tegenwoordig bijzonder zeldzaam is. De Canadese en de Italiaanse populier waren in de zeventiende eeuw nog onbekend.

Tegenwoordig is het areaal van de Zwarte Populier beperkt tot enkele gebieden langs de grote rivieren; langs de Mark komt hij niet meer voor, maar vroeger blijkbaar wel.¹⁵

BUITENPLASSEN – 1699 – P127, 568

Inde Plassen byde Buytenplassen.

Buitendijks deel van de Plassen.

BULK – 1591 – R717, 24V

Twee bunder beemden: de Bulck, in Halle.

BULK – 1614 – R720, 72V

Weijden in Halle, oostwaerts aenden Halschen weg, westwaerts en noortwaerts aenden Bulck.

BULK – 1939 – DE BOER 36, NR.44

Een perceel hooiland in Hal, achter den Bulk (A 496).

BULK, HOGE EN LAGE – 1837 – N 6404, 65

Een perceel in den Polder van Hal: den Hooge Bulk, 85 roeden; een perceel: de Lagen Bulk, 86 roeden.

Bulk, umlautvorm bij blok. Een bolk is een omsloten perceel, vaak van mindere kwaliteit dan het perceel waar de bolk bijhoort. Bolk, blok < biluken 'omsluiten'. In 1787 wordt blok gelijkgesteld aan bulk: den Blok of Bulk, RH112, fol. 50v.

BULTEN – 1802 – RH283, 222

Een perceel: de Bulte, een bunder by de Swartenbergsche dyk.

Bult 'hoogte'. Of verkeerd voor Bulk?

BUNDER – 1640 – RH274, 2

Den Ruygen Block met d'weyde: de Buynder.

BUNDER – 1810 – CVB1112

Beemden: 't Buynder, vierhonderd roeden

BUNDER, GROOT – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Kavels hoogras in Hal in het Groot Bunder, 1,71 hectare.

BUNDER, HOOG – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Kavels hooigras in het Hoogbunder 1,23 hectare.

BUNDER, LAAG – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Kavels hooigras in het Laagbunder.

BUNDERKE – 1893 – BREDANAAR 12, NR.37

Een perceel hooiland:het Bunderke, in Weimeren 1,22 hectare. A 128, 129.

Een bunder meet vierhonderd vierkante roeden, ofwel drie gemet, ofwel 1,29 hectare.

BUNDERBLOK – 1699 – P127, F576

2 3/4 bunder beemden in Halle: den Buynderblock, daer den Poppelier in staet.

Blok die enkele bunders omvatte. Een bunder = 1,29 hectare. Blok 'omsloten perceel', ook 'groot perceel'.

Blijkbaar een andere naam voor Bruinenblok, gezien de vermelding van een populier bij beide percelen.

BUISBLOK – 1534 – R707, F74

Stuck beemden: Buysblock, twee bunder.

Blok van de familie Buis. Vergelijk Claes Buys, 1387; Cornelis Adriaen Dirksz, de molenaer alias Buys, geboren rond 1508.¹⁶ In 1415 worden genoemd Gielis Buysen en Huygh Buysen, G, fol. 36v, fol. 56v.

CEELBLOKKEN, HAN – 1613 – ND 8974, F116V

Han Ceel Blocken in Halle, twee bunder, daer den Mendyck tusschen beyde leght.

Blok van Johannes Ceel.

DEURNE – 1612 – R719, 264V

Achter Deurnen bij de Strijpen.

Deurne, nevenvorm bij doorne. Dus een plaats waar mei- en/of sleedoorns groeien.

Beide soorten komen veel voor in heggen. Vaak werden de takken van de doornstruiken nog in elkaar gevlochten om de heg extra ondoordringbaar te maken voor rondlopend vee. Blankaart schrijft over de meidoorn: 'De laagwassende dient om digte hagen ofte heiningen te maken, tot afscheidsels, en dat daar soo ligt geen quaadwillig volk, honden enz. kan door-kruipen, Van de lange doorn-takken maakt men wandel-stokken; de kromme takken dienen om peul-vrugten aan te leiden, de kleine doorn-takjes legt men op het gesaeide, om katten en ander ongedierte daar af te weeren, en men steekt se in de hollen der mollen. Het hout is dienstig om daar veelderley werk van te draeijen.'¹⁷

DIJK – 1474 – D, F23

Achter de Beke ende noch vier lopensaet lants, gelegen teynden den Dijc.

DIJK AAN DE NIEUWE SLUIS – 1712 – R736, F161

In Swartenbergh aenden dyck aende Nieuwe sluijs.

Dijk komt hier voor in de zin van waterkerend lichaam rondom een alluviale polder.

DOEGAARS – 1541 – R709, 16V

Stuck beemden: Doegaers, een bunder aende Plassen.

Is het tweede lid gaars 'gras'? Vergelijk Eikgaars en Gaars. Of gevormd uit dOngans?

DONK – 1528 – R705, F192

Stuck beemden: de Donck, 2½ bunder, aende Plassen.

DONK – 1534 – R707, F69

Derdalff bunder in Halle achter de Plassen: de Donck.

DONK – 1567 – R714, F118

Stuck beemden in Halle: de Donck, aende plassen, 2 ½ bunder .

DONK – 1634 – P124, F21

Anderhalff bunder beempden inde Plassen: de Donck.

DONK – 1699 – P127, F575

Twee bunder beemden inde Plassen: de Donck (eerst stond er: Ooyendonck).

Donk 'zandige opduiking in moerassig gebied'. Men heeft donk ook wel willen interpreteren als 'moerassige terreindepressie, tijdelijk ondergedompeld land, poel',¹⁸ maar dit zal alleen opgaan voor de ook als donk aangeduide omgeving van de echte donk: de naam breidde zich in de loop der eeuwen van de opduiking uit over het aanliggende, moerassige gebied (zoals op diverse plaatsen in de Baronie te constateren valt).

DOORNBOS – 1667 – GP280, 10V

den Dorenbos, vier gemet.

DOORNBOS – 1793 – RH113, 50

Een perceel hooyland in Halle inde Westplassen: den Doornbos, vier gemet.

DOORNBOS, GROTE EN KLEINE – 1640 – RH274, 5

Stuck beemden in Halle, neffens den wech, met de weijde oft beemd en den wech, groot twee bunder: den grooten en Cleynen Doornbosch.

DOORNBOS, GROTE EN KLEINE – 1725 – RH139, F22

Maria Catharina Anssems, begijntje te Turnhout, laat na: twee bunder hooij ofte weijlant inden Polder van Halderdonk: de Groote en Clijne Doornebossen.

DOORNBOS, GROTE – 1792 – RH282, 247

Een perceel weyland, vier gemet, 150 roeden : den Grooten Doornbosch, in den Polder van Westhalle, oost en noord den Halsenweg (leen).

DOORNBOS, KLEINE – 1609 – R719, F109

Twee bunder beemden in Halle, noortwaerts aen den Cleijnen Dornenbosch.

DOORNBOS, KLEINE – 1634 – P124, F12V

Een gemet beempden in Halle, den Cleynen Doornbosch suyt.

DOORNBOS, KLEINE – 1792 – RH282, 246V

Een perceel weyland, een gemet, 150 roeden : den Klynen Doornbosch, in den Polder van Essendonk, zuid en west den Halsen weg (smalleen van Breda).

Doornbos'meidoornstruik of sleedoorstruik'.

DOORNENTUIN – 1904 – BREDANAAR23, NR.114

Een perceel hooiland in Hal: Doornentuin, 88 are. Kad.nr. A 237.

Een doornentuin is een doornenheg.

DRIE PLASSEN – 1738 – RH101, 162V

Een perceel beemden in Hal: de Drie Plassen.

EENDENKOOI – 1666 – R727, 53V

J.C. Dirven onderpand: de helft van een Eijndekoij in de Plassen.

EENDENKOOI – 1667 – GP280, F9V

Anthonis Gillis van Loon en Jan Cornelis Dyrven van de Eijndekoij, twee gemet ende Jan Marijnis Jan Leijten, twee gemet.

EENDENKOOI – 1669 – R727, 244V

J. Corn. Dirven onderpand: eene Eyndekoij mette erve, 2½ gemet in de Plassen.

EENDENKOOI – 1699 – R733, F50V

De Vijff Gemeten inden Polder van Halderdonck, ontrent de Eijndekoije.

EENDENKOOI – 1706 – R734, F125

De Plassen inden Polder van Halle, westwaerts de Eijntkoije aldaer.

EENDENKOOI – 1709 – R735, F82V

Hoylants in den Polder van halle, bij de Eijnde-koye.

EENDENKOOI – 1724 – R581, F20V

Hoylants in Halderdonck by de Endekoij.

EENDENKOOI – 1742 – RH279, 116

Twee gemet weyde in den Polder van Halderdonck: de Eyndekooy.

EENDENKOOI – 1754 – RH106, 158V

Jan Wouter Dirven verk. Nicolaes Adr. Kerkhoff een perceel land, synde ten deele bos en riet: den Endekooy met het daerop staende huyske in de Westplassen, twee gemet.

EENDENKOOI – 1761 – RH107, 155

Nicolaes Adriansen Kerkhoff en zijne huysvrouw Adriana Canters verk. Mr. Lubertus Stuerman, schouteth alhier, een perceel land, synde ten deele bosch en riet: den Ende kooij met het daerop staende huysken, twee gemet in de Westplassen inden Polder van Halderdonk.

EENDENKOOI – 1766 – RH108, 54V

Barta Johanna Stuerman verk. Frans Michielsen een parceel land ten deele bos en riet synde: de Endekooy, twee gemet in de Westplassen.

EENDENKOOI – 1784 – RH111, 127

Marynis Mertens verk. Mr. Gerard Motman, drossaard van Roosendaal een perceel hooyland ofte wildert waar op een Eyndekooy is staande, twee gemet in Westplassen inden Polder van Halle.

In een eendenkooi werden eenden in een vangpijp gelokt. Rondom de kooi moest binnen een cirkel met een bepaalde straal stilte in acht genomen worden (het paalrecht, meestal 754 meter)¹⁹ Eendenkooien komen in de Baronie voor vanaf de zeventiende eeuw. Eendenkooien waren bekend te Princenhage en Terheyden (twee stuks). In Holland en Friesland kwamen in de zestiende eeuw al eendenkooien voor. De tamme stal-eenden werden met voer diep de met schuinstaande rietmatten afgeschermdde pijp ingelokt, waarbij de wilde

eenden volgden. Een hondje dat telkens achter een rietmat verdween, lokte de eenden ook aan. Als de eenden het einde van de pijp naderden verscheen de kooiker plotseling van achter de rietmatten: de tamme eenden vlogen terug, maar de wilde raakten in paniek en kwamen in de val aan het einde van de pijp.²⁰

Omstreeks 1550 waren in Holland al zoveel eendenkooien aangelegd dat de landsheer Karel V bij het placaet op de vogel-kooyen bepaalde dat niemand meer binnendijks een kooi mocht oprichten en dat kleine grondeigenaren die in de voorafgaande tien jaar zo'n installatie hadden gemaakt deze af moesten breken.²¹

*Argutus timidus quid cristas erigis? ecce
Sic anatem insidys garrula ducit anas
Exemplo præit. et fallaci subdola cantu
Donec inescatam perdomiere canes.*

Vertaling van het onderschrift:
Wat kwaak je en maak je de kuif
bol? Zie, Zoo lokt de eene eend
de andere in de val onder gesnap,
En gaat haar listig voor met zijn
voorbeeld en met bedrieglijk
gesnater, Totdat de honden
de aangelokte onder hun ban
hebben gebracht,

Uit: Rijckelsma, V.: *Wilde Eenden-
lacht, ofte Beschryving vande
Hollantsche Vogel-Koyen*,
Den Haag (1622).

Op 25 april 1665 werd aan Cornelis Dirven toegestaan om een vogelkoy op te richten op zijn verdrinken land in Halderdonk tegen betaling van vijf gulden per jaar aan de Heer van Breda. De eendenkooi werd in 1795 ernstig beschadigd; in 1824 diende J.de Poorter een verzoek in om de eendenkooi te herstellen.²²

EIKGAARS – 1526 – R705, F96

Een bunder beemden: tEyckgaers, aende Plassen.

Gaars 'gras', bij een eik? Of gevormd uit dijkgaars door verkeerd afsplitsen? Vergelijk ook Doegaars.

ELSELE – 1529 – R706, F33V

Beemden in Elsele.

ELSELE – 1580 – R484, F4V

Beemde by de Elsele.

ELSELE – 1599 – R718, F68

Beemden in Elsele.

Elsele < Elselo? Een lo van elzen? Een lo is een bosje op hoge zandgrond, en dat past hier niet goed bij een beemdengebied.

Lo kan ook betekenen 'waterloop'.

ELZEN – 1506 – R417, F317

Inde Elssen.

ELZEN – 1510 – R419, F72V

In Elssen.

ELZEN – 1615 – R720, F96V

Beemden in den Block: Elsen, oostwaerts aen 't Hoochslaer.

ELZEN – 1698 – R733, F41V

Vierdalff gemet beempden inden polder van Halle: In de Elsen.

ELSEN – 1599 – R718, 94

Block van negen bunder: d'elsen.

ELZEN, GROOT – 1635 – R723, F124

Beemden in eenen block: groot Elzen, in Elsen.

ELSEN, VOORSTE – 1684 – R730, 54

Vier gemet weylant: het Voorste Elsen inden polder van Hal.

Over de elzen schrijft Blankaart: 'Sy wasschen geern langs de slooten, waterige, veenige, en broekige plaatsen, maar in drooge, hooge landen, komen sy schraal voort. In de gras-maand schieten sy haar botten en kattekens uit: en de bladen werden niet langzaam groot; in den Herffst tegen de Winter, gaat de vrugt open en laat haar zaad vallen....Met de basten verft

men Lakenen, Leer, Hoeden, enz.swart. Het hout dient om ligt werk daar van te draeyen.
'²³ De zwarte els, *Alnus glutinosa*, is één van de best kenbare bomen door zijn katjes in het vroege voorjaar en door de vruchten, proppen genaamd. Bij doorzagen verkleurt de stam oranje.

ELZENBLOK – 1634 – P124, F25V

Grimhuysens block, den Elsenblock suyt.

ELZENSLOOT – 1505 – R416, F260

Aende Elsensloet.

ELZENSLOOT – 1510 – R419, F78

Beemden in Elssen..mette een eynde aenden Elssensloot.

Sloot in het gebied de Elzen.

ESSENDONK – 1510 – R419, F197V

Opte Essendonck.

ESSENDONK – 1514 – R421, F102

Op Essendonck.

ESSENDONK – 1526 – R705, F73V

Beemden in Halle in Essendonck.

ESSENDONK – 1533 – R706, F176V

Een bunder beemden: dEssendonck.

ESSENDONK – 1533 – R707, F54

Beemden opte Essendonck, in eenen block van drie bunder.

ESSENDONK – 1542 – R709, 66

Acht gemet beemden: dEssendonck, in Halle.

ESSENDONK – 1563 – R713, 250

Stuck beemden: dEssendonck, vier gemet.

ESSENDONK – 1565 – R714, F43V

Stuck beemden: dEssendonck, 3 1/4 bunder in Halle.

ESSENDONK – 1570 – R715, F23V

Beemden op dEssendonck, westwaerts aen den Halschenwech.

ESSENDONK – 1580 – R716, 55

Block beemden van vyer buynder: Essendonck in Halle.

ESSENDONK – 1634 – P124, F8

De helft van twee bunder beempden in Halle, inde Maeyen: dEssendonck, liggende gemeen en rijdende mette

wederhelft toecomende Corn. Adr. Christiaen Dyrven.

ESSENDONK – 1667 – GP280, 16

In Essendonck.

ESSENDONK – 1683 – R730, 4V

Een perceel beemden: Essendonck, vijf gemet in den Polder van Halderdonck.

ESSENDONK – 1699 – P127, F524V

Twee bunder beemden inde Maije in Halle: Essendonck, liggende gemeen en rydende met de wederhelft toecomende Corn. Adr. Chr. Dirven.

ESSENDONK – 1709 – R735, F78

Een perceel hoy ofte weylants: den Essendonck, vijf gemet in Hal.

ESSENDONK – 1709 – R735, F78V

Een perceel hoy ofte weylants: den Essendonck, vijf gemet in Hal.

ESSENDONK – 1750 – GP287, 33

Essendoncq.

ESSENDONK – 1758 – RH107, 12

Beemden in Essendonk, zuid de Halderdonkse weg.

ESSENDONK – 1802 – RH283, 221V

In Slubbersloote en Ettendonk (Essendonk!) in den Polder van Halle.

Donk 'zandige opduiking in moerassig gebied', hier begroeid met essen. De es, *Fraxinus excelsior*, groeit op vruchtbare niet te droge grond. Het hout is zeer gezocht wegens de sterkte en buigzaamheid. Veel gebruikt voor stelen van gereedschap (schop, riek, hamer etcetera).

EST – 1582 – R716, 109

Stuck beemden: d Est, twee bunder, in Halle.

Est 'plaats waar essen groeien'.

EVERAARTSBEEMD – 1532 – R706, F136

Stuck beemden: Everaerts beemdt, anderhalf bunder.

Beemd 'hooiland' in bezit van de familie Everaarts.

GAARS – 1529 – R706, F47

Stuck beemden: die Gaers, in Halle.

Gaars is door metathesis gevormd uit gras. Dus een plaats waar gras groeit.

GALDESVELD – 1634 – P124, F23

Die gorsch, west het Galdersvelt.

GALDESVELD – 1667 – GP280, F9

Adriaen Corn. Pauwels van Galder: het Galdersvelt, in de West Plassen.

Es, *Fraxinus excelsior*.

GALDESVELD – 1697 – R732, 181V

Een perceel weyde in Halderdonck, westwaerts het Galders velt.

Vergelijk de Galdersevucht onder Teteringen. Gebied in gebruik bij de ingezetenen van Galder? Of van een familie Van Galder: in 1667 bezat Adriaan van Galder dit veld. Vergelijk Claes van Galre, Henrics Willems van Galre, Jans van Galre, Rombout van Galre en Willem van Galre, 1415, G, fol. 9v, fol. 4, fol. 65, fol. 52 en fol. 5 (Galre > Galder).

GASTHUISBLOK – 1699 – P127, F588V

Een bunder beemden in Halle aende Plassen: Gasthuysblock.

Bezit van het Gasthuis van Breda. Hage bezat geen gasthuis.

GEER – 1620 – RH179-16

Een perceel beemden: den Geer.

GEER – 1640 – RH274, 5

Drye perceel weijden oft beemden in Halle, aenden dijk voor de sluijse: het Binnenvelt, het tweede: den Geer en het derde: het Sluijsvelt, drie bunder.

GEER – 1669 – RH275, 10

Stuck weylants; de Geer, drie gemet in den Angel.

GEER – 1671 – R728, 3

Anderhalf bunder beemden in den Angel: den Geer, oost den beemt: Elsen, suyt de Hoeve van Gilsenborgh.

GEER – 1698 – R733, F41V

Anderhalff bunder beempden: de Geer, inden Polder van Halderdonck, oostwaerts den beemt: Elsen.

GEER – 1810 – CVB1112

Beemden: de Geer, bezit van Tongerloo.

GEER – 1835 – N1271, 38

Een perceel hooiland: de Geer, een bunder, zestig roeden, in de Wierft (B 184, 185).

Een geer is een perceel dat twee overstaande zijden die niet evenwijdig lopen, bezit. Bij een weiland of een hooiland is dat niet zo erg: bij bouwland geeft het problemen bij het ploegen. Bij het maaien met de zeis en het keren van hooigras is een geervorm niet erg lastig.

GEMENE MAAI – 1527 – R705, F134

Twee bunder beemden: de Gemeyn Maey, noortwaerts aenden Halschen wech.

GEMENE MAAI – 1530 – R706, F133V

Stuck beemden: de Ghemeyn Maey, in Halle, westwaerts aende Block.

GEMENE MAAI – 1538 – R708, 55V

Stuck beemden, twee bunder: de Gemeyn Maey westwaerts aenden Bolck.

Made, maai 'hooiland, land dat gemaaid wordt'. Maden waren vaak gemeenschappelijk bezit: ze waren veel minder vruchtbaar dan de beemden. Zoals heidevelden bij boedelscheidingen bleven de maden ook lang onverdeeld.

GEMENE STRIJPEN – 1528 – R705, F184

Beemden in de Gemeyn Strypen.

GEMENE STRIJPEN – 1611 – R719, F236

Beemden neffens de Gemijn Strijpen.

GEMENE STRIJPEN – 1667 – R727, F81

Beemden in de Gemeijne Strijpen.

GEMENE STRIJPEN – 1738 – RH101, 177

Hooyland in de Gemeen Strijpen.

GEMENE STRIJPEN – 1774 – GT135, 223V

De Gemeen Strypen, een bunder.

Strijp: lang en smal perceel, streep. Gemene duidt op gemeenschappelijk gebruik als hooiland. Het gebied was leen van Ten Houte en zou oorspronkelijk vijftien hectare groot zijn geweest.²⁴

GEMENE WERFT – 1474 – D, F22

Twee bunder beemde in de Gemeyn Werft.

GIELISBLOK – 1530 – R706, F101V

Stuck beemden: Gielis Block, inde Polder van Halle, noortwaerts aende Plassen.

Blok 'omsloten perceel', later 'groot perceel', hier van de familie of persoon Gielis. Vergelijk Lambrecht Cornelis Lambrecht Gielis, 1554, R712, fol. 42v.

GOOYERSVELD – 1847 – N 5, 151

Een perceel hooiland in de Gemeen Strijpen: Goyersveld en Goyersweike.

GOOYERSWEIKE – 1847 – N 5, 151

Een perceel hooiland in de Gemeen Strijpen: Goyersveld en Goyersweike.

Weiland van de familie Goyers, Goyaarts.

GORS – 1527 – R705, F153V

Stuck beemden: die Gors, inden Polder van Halle, 4 ½ bunder.

GORS – 1634 – P124, F18V

Twee bunder beemden in Elssen inde Plassen: die Gorse.

GORS – 1634 – P124, F15

Beemden in Halle: dye Gorsch, de Sesse buynders suyt.

Gors, nevenvorm bij gras. Hier waarschijnlijk niet de betekenis 'aangeslibd land', want het perceel ligt niet buitendijks.

GRIMHUIZENSBLOK – 1525 – R676, F26V

Zess bunder beemden: Grymhuysensblok, beh. bij de hoeve van Grymhuysen, te Ulvenhout.

GRIMHUIZENSBLOK – 1529 – R706, F50

Stuck beemden: Grymhuysensblok, zes bunder, ..Jouffr.Beatrys van Grymhuysen X Mr.Raes van Lyekerck.

GRIMHUIZENSBLOK – 1646 – R710, F34

Franchoys vanden Kyeboom, diemen noempt van Grymhuysen, verkoopt Jenneken, Robbrecht Anthonissen weduwe, een erfpacht van tien gulden op zes bunder beemden: Grymhuysensblok, inden Polder van Halle.

GRIMHUIZENSBLOK – 1542 – R709, 75V

Stuck beemden: Grymhuysensblok, zes bunder in Halle.

GRIMHUIZENSBLOK – 1553 – R711, 249

Zes bunder beemden: Grimhuysensblok, inden Polder van Halle.

GRIMHUIZENSBLOK – 1580 – R716, 54V

Eenen blok oft stuck beemden, zes bunder: Grymhuysensblok ofte de Zess Buynderen, in Halle, by Franchoys van den Kyeboom alias van Grymhuysen tot zyn doot gebruyckt.

Genoemd naar de eigenaar Franchois van den Kieboom alias van Grimhuizen. Deze woonde in Ulvenhout op het kasteeltje Grimhuizen.

GROES – 1743 – RH279, 136

vijf gemet met den dyck daeraen gelegen: de Groes.

GROES – 1788 – RH112, 92

Een perceel hooiland: de Groes, vijf gemet met den dijk, west de Weg.

Groes 'gras, graszode'. Identiek met het perceel de Gors?

GROOT ELSSEN – 1635 – R723, 124

Stuck beemden, vijf gemet in eenen blok: Groot Elsen, in Elsen.

Groot perceel in het gebied de Elzen.

HAAGSE APRIL – 1614 – R720, 66

Beemden aenden Haechschen Aprel.

Een april, april is een oprit aan een dijk.

HAASDONK – 1514 – R421, F102V

Beemden: den Haesdonck, een bunder.

HAASDONK – 1526 – R705, F102

Stuck beemden: den Haesdonc, inden Polder van Halle, westwaerts aenden Swertenbergschen dyck.

HAASDONK – 1543 – R709, 146V

Stuck beemden: de Haesdonck, half bunder in Halle, westwaerts aenden Swartendyck.

HAASDONK – 1559 – R713, 76V

Stuck beemden, twee gemet: de Haesdonck, westwaerts aenden Zwertenberchschen dyck.

HAASDONKEN – 1580 – R484, F4V

Twee stucken beemden: de Haesdongen, anderhalf bunder in Halle omtrent het Strypensche Hecken.

Donk waar hazen verbleven, bijvoorbeeld bij hoog water. Een donk is een hoogte in moeras.

HAL – 1303 – HS4472, 2

Walterus de Halle.

HAL – 1430 – AHB1, 60B

den cyns in die Hal.

HAL – 1434 – ASB21, 402V

Beemde in 't Hal.

HAL – 1439 – ND1397

Beemden in Halle..den wech van Halle.

HAL – 1474 – D, F17

In Halle.

HAL – 1504 – CB2, F13V

in Hall.

HAL – 1529 – R706, F4V

In Halle.

HAL – 1597 – R718, F17V

Beemden in Halle.

HAL – 1614 – R720, F66

Beemden in Halle.

HAL – 1645 – R724, F212

In de Plassen in Halle.

HAL – 1654 – R726, F2V

In Hal.

HAL – 1713 – R737, F23

In Hal.

HAL – 1750 – GP287, F36

Buytenhillen onder Halle.

Hal kan staan voor 'bocht in of van het hoogland' of 'afhellend'.²⁵ Halle ligt tussen de Mark en Overveld; het gebied daalt vrij sterk in de richting van de Mark. Daarom lijkt 'afhellend' hier de beste verklaring. Het tweede deel van de naam zou lo 'bosje op hoge zandgrond' kunnen zijn, maar gezien de lage ligging kan men hiervoor beter aan 'waterloop' denken. Halle is ook een gehucht onder Minderhout.

HALAKKER – 1684 – R730, 65

Een perceel lants: den Halacker, met schuer daerop staende.

HALDERDONK – 1529 – R705, F75V

In Halle aen Halderdonck.

HALDERDONK – 1598 – R718, F38V

In Halderdonck.

HALDERDONK – 1629 – R722, 185V

Stuck hils: Halderdonck, vier bunder, suytwaerts aenden Kadijck, westwaerts aende Sluyskreke van Halderdonck.

HALDERDONK – 1631 – R723, F28

Weylants in Halderdonck.

Gedeelte van het Haagse schepensprotocol waarin Halle genoemd wordt, 1531, R706, fol. 132.

HALDERDONK – 1634 – P124, F14

In Halderdonck, den Halschen wech suyt.

HALDERDONK – 1639 – R724, F13V

Het Lanck Veldeken in Halderdonck.

HALDERDONK – 1647 – R724, 267V

Achter Galderdonck.

HALDERDONK – 1737 – RH101, 161V

Weyde in halderdonk: den Koolhof.

Donk behorend bij het gebied Halle. Hallerdonk, Halredonk > Halderdonk met ingeschoven -d.

HALDERDONKSESLUIS – 1662 – R726, 201

Aende Halderdoncksche Sluijse.

HALDERDONKSESLUIS – 1701 – R733, F169V

Keepers veldeken, aende Halderdoncxse sluijs.

HALDERDONKSESLUIS – 1738 – RH102, F25V

Weyland by de Halderdoncxse Sluijs.

HALDERDONKSESTRAAT – 1569 – R715, F103

Beemden in Slangwyck zuytwaerts aende Halderdoncxse strate.

HALDERDONKSESTRAAT – 1634 – R723, F89

Aende halderdoncksche straet.

HALDERDONKSESTRAAT – 1680 – R729, 140

De Halderdonck straet.

HALDERDONKSESTRAAT – 1701 – R733, F147V

Saeylant in Halderdonck, westwaerts de Halderdoncksestraet.

Identiek met de Halseweg.

HALDERDONKSEVLIET – 1880 – GP1914

De Halderdoncksche vliet, aanvangende bij perceel A 485, loopende door de Gemeene Strijpen, de Strijpen en Halderdonk, uitmondende in de Halsche Vliet, bij perceel A 317, lang 2447 meter.

HALDERDONKSEWEG – 1787 – RH112, 50V

Den Blok off Bulk, aan den Haseldonkschen weg.

HALDONK – 1613 – ND8974, F118V

Eenen beempt diemen heet den Westbeempt en op Haldonck.

Te lezen als Halderdonck.

HALSEAKKER – 1675 – R728, F137V

Den Halacker, vijf gemet, oostwaerts de Halse straet.

HALSEAKKER – 1696 – R732, 130

Een perceel saeylants: den Halsenacker, vier gemet, aende Halsche strate.

HALSEAKKER – 1734 – RH101, F71V

Een perceel saeiland: den Halsacker, vijf gemet, oostwaerts de Halsestraat.

Bouwland genoemd naar de ligging in Hal.

HALSEKADIJK – 1655 – RH132, 41

Dat de hoywagens altyt oyck reden over oft neven den Halschen Cadyck.

In 1664 kwam de knecht van Godert Adr. Godert Robs over deze dijk gelopen; hij was naar Zwartenberg geweest om naar de beesten en de paarden van zijn baas te kijken. Jacob Peter Oomen was bezig om deze dijk, de Schouwdyck, te doorsteken omdat het water van de buitenhillen, waar zijn beesten op liepen, af te laten vloeien. De knecht, Dyrck Jacob Dyrcken, wilde zijn polsstok gebruiken om over het gat in de dijk te springen, maar Oomen wilde niet dat hij zijn stok erin zette. Hij zei ook: 'sone wil ick u hyer in graven, ghy sult te winter hyer warm in leggen', RH132, fol. 186v.

HALSEREK – 1732 – RH140, F64

Een stuck weyden, zeven bunder, aen het Halsche Reck, noordwaerts aende Halse straat (vgl. acte van 1522, 22 januari).

Rek, rak 'rechte strook water'.

HALSESLUIS – 1655 – RH132, 41

de Halsche sluys.

HALSESTRAAT – 1528 – R705, F168

Zeven bunder weyden aent Halsche Veken, noortoostwaert aende Halsche strate.

HALSESTRAAT – 1631 – R723, F17

Tot Overvelt aenden halschen wech, oostwaerts aende Halsche strate.

HALSESTRAAT – 1658 – R726, F107

Aende Halsche strate.

HALSEVLIET – 1880 – GP1914

De Halsche Vliet, aanvangende bij perceel A 424, lopende door den Angel, Halderdonk en Hal en uitmondende in de rivier de Mark, bij perceel A 210, lang 2846 meter.

HALSEWEEL – 1607 – R719, F33V

Stuck weijden, vier bunder, aenden Halsche Weel.

HALSEWEEL – 1614 – R720, 72V

Aenden Halschen Weel.

Weel, wiel 'kolk ontstaan bij dijkdoorbraak'.

HALSEWEG – 1499 – R415, F117V

Aenden Halschen wech.

HALSEWEG – 1529 – R706, F58V

Aenden Halschen wech.

HALSEWEG – 1597 – R718, 12

den Halschen wech.

HALSEWEG – 1634 – P124, F9V

De Halsche weyde oft Schaepsweyde, den Halschen wech oost.

HALSEWEG – 1671 – R728, F4

De Maey noortwaerts den Halssen wech.

HALSEWEG – 1699 – P127, F548V

Beemden inde Maije van den Houde, den Halschen wegh west.

HALSEWEG – 1708 – R735, F59

Aenden halderdoncxsen wegh, suytwaerts de voors. Halsenwegh.

Identiek met Halderdonkseweg en Halsestraat.

HALSEWEIDE – 1582 – R716, 110V

Stuck weyden: de Halsche weijde, twee bunder.

HALSEWEIDE – 1620 – RH179-16

Twee weyden, d'eene: de Halsche weyde en dander Vroukens Twee gemeten.

HALSEWEIDE – 1634 – P124, F9V

Een bunder weyden: de Halsche Weyde oft Schaepsweyde, den Halschen wech oost.

HALSEWEIDE – 1699 – P127, F529

Een bunder weyde: de Halsche Weijde ofte Schaepsweijde, den Halschen wegh oost (cyns vijf denier en een half hoen).

HALSEWEIDE – 1734 – RH101, F71V

Een perceel weijde: de Halse Weijde, vier gemet, in Hal.

HALSEWEIDE – 1845 – N 3, 170

Een perceel hooiland in Hal: de Halsche Weide, twee bunder, elf roeden (A 265)

HALSEWIEL – 1606 – R719, 33V

Aenden Halschen Weel.

HAM – 1591 – R492, F75

De sevenste visscherye beginnende nederwaerts aende Vlasselsch Creke, streckende tot inden Ham aende oostersche hoeck van de polder van Swartenberch.

Ham' landtong uitspringend in inundatiegebied, vooral van waterlopen'.²⁶ Hier een waterloop genoemd naar een landtong. Ook Halsevliet genoemd. Eigenlijk een oude Markloop.

HAMBROEK – 1532 – R706, F156V

Twee halve buynder beemden in Halle, d'een: tParadys en dander: Hambroeck.

Genoemd naar het eigenlijke Hambroek, een kleine nederzetting bij Gageldonk?

HAZELDONK – 1620 – RH179-16

Een bunder beemden in den Anggel: de Haseldonck.

HAZELDONK – 1801 – RH283, 216V

Twee gemet hooyland: den Hazeldonk, in den Angel.

Ontstaan uit Haasdonk.

HERENWEIDE – 1670 – RH275, 17

Twee bunder weijden en erffenisse: sHeeren Weijde, inden Polder van Wymeren, in de Huijskens aldaer, by t Nieuw Veir.

Weiland van de Heer van Breda? Een niet verhuurd en niet in leen uitgegeven stuk grond van de Heer?

HEUFKENSMAAI – 1597 – R718, 12

Stuck beemden: Heufkens Maeije, vier gemet, in Halle, zuytwaerts aen 's Heeren strate: den Halschen wech.

HEUFKENSMAAI – 1668 – R539, F114V

Stuck beemden: Heuffkensmaij, in Halle.

HEUFKENSMAAI – 1699 – R735, 66

Een perceel beempden: Heuffkensmaeye, zuytwaerts den Halderdonckse wegh.

Made 'hooiland'in bezit van de familie Hofkens.

HIL – 1541 – RH120, 5

Stuck beemden: de Hille, in Halle.

HIL – 1628 – R722, 119V

Stuck beemden: den Hil, vijf gemet in Halderdonck buytensdijcx, noortwaerts aende Marcke.

HIL – 1713 – R737, F23

Een perceel weijden, een bunder: den Hil, in Hal, suijtwaerts den Poldersdijck, noortwaerts de Marck.

HIL – 1835 – N1271, 7

Een perceel hooiland: den Hil, twee bunder, zes roeden, in de Hillen van Halderdonk, noord de Mark (A 190, 191).

HIL, LAGE – 1794 – RH113, 83V

Een perceel hooyland: den leegen Hil, vier gemet.

HILLEKE – 1500 – R415, F174V

Stuck beemden: tHilleken, een gemet opte Plassen, de May van Ghinneken op dander side.

HILLEKE – 1567 – R714, F80V

Stuck beemden: tHilleken, twee gemet in Halle.

Hil 'aangeslibd land'. Ook wel 'heuveltje'. Hil komt vooral voor in het gebied ten noorden van de stad Breda en dan speciaal aan de westzijde van de Mark, de Princenhaagse kant. Daar slibde de rivier in de late Middeleeuwen en vroeg-moderne tijd sterk dicht.

HOEKVELD – 1634 – P124, F1V

tHoeckvelt, twee gemet.

HOEKVELD – 1699 – P127, F503V

Twee gemet beemden in Halle: tHoeckvelt.

Gelegen in een hoek van wegen?

HOEKWEIDE – 1713 – R737, F13

Een perceel weylant: de Hoeckweij, vier gemet in Halderdonck.

HOENSBLOK – 1634 – P124, F23V

Een gemet beemden int Hoensblok, rijdende met twee gemet.

HOENSBLOK – 1699 – P127, F581

Een gemet beemden int Hoensblok, rydende met twee gemet beemden int Hoensblok.

Blok 'omsloten perceel' van de familie Hoen? Vergelijk Heynken die Hoen, 1415, R453, fol. 202; Adriaen Janssen de Hoen, 1545, R709, fol. 296v. Of te interpreteren als Hondsblok? Of moeten we uitgaan van Toonsblok > t hoensblok (zie Toonsblok)? 'Rijden met' betekent dat twee eigenaars om het jaar ruilden met elkaar bij het gebruik. Meestal was het betreffende perceel in twee gelijke helften verdeeld, maar hier ging het om een verhouding van 1: 2; blijkbaar was het ene stuk van veel betere kwaliteit dan het andere.

HOFKENS – 1614 – R720, 36V

Stuck beemden: de Heufkens, vier gemet.

Een hof is een met heggen omgeven perceel, dicht bij de boerderij. Deze betekenis kan hier, in een beemdengebied zonder boerderijen, moeilijk gelden. Eerder een familienaam. Vergelijk Godevaert Hoefken, 1415, fol. 28.

HOLLANDERSBLOK – 1503 – R415, F411V

Stuck beemden: sHollandersblock, twee gemet .

HOLLANDERSBLOK – 1514 – R421, F150

Twee Gemet beemden in den Polder van Halle in sHollandersblock.

HOLLANDERSBLOK – 1553 – R711, 201V

Stuck beemden: Hollandersblock, in Halle, westwaerts aenden Zwertenberchschen dyck.

HOLLANDERSBLOK – 1617 – R720, 143V

Block, vier bunder: Hollants Block in Halderdonck.

HOLLANDERSBLOK – 1634 – P124, F87

Vyer gemet beemden in s'HollandersBlock.

HOLLANDERSBLOK – 1646 – R724, 232

Beemden in Halderdonck, oost het stuck erven: Hollandersblock, west den Swartenberchsche dyck.

HOLLANDERSBLOK – 1665 – R727, 19

de Bijltiens en Hollandersblock.

HOLLANDERSBLOK – 1670 – R727, 295V

Een perceel hoeijlants, 5½ gemet: Hollanders block.

HOLLANDERSBLOK – 1699 – P126, F387V

Twee bunder beemden: Hollandersblock.

HOLLANDERSBLOK – 1703 – R734, F27V

Een perceel hooyland: Hollandersblock, inden Polder van Halderdonck, twee bunder.

Vergelijk Willem de Hollander, 1474, D, fol. 10v. Jan Gheeryt Hollanders, 1415, G, fol. 72; Cornelis Hollanders, 1694, R755, fol. 138v. Blok 'omsloten terrein', meestal weiland en dan omgeven met sloten.

HOMMELNEST – 1640 – RH274, 2

Den Vorsten Block in de helft naest den dyck van zeven gemet volgerlandt in Halderdoncq, in den Hommelennest.

Vrij unieke naam in de Baronie. Hommels nestelen vooral in de grond. Ligt waarschijnlijk onder Etten.

HOOFKENSMAAI – 1514 – R421, F102

Stuck beemden: Hoofkensmade, vier gemet.

HOOFKENSMAAI – 1533 – R706, F176

Stuck beemden, anderhalf bunder: Hoofkensmaey.

HOOFKENSMAAI – 1610 – R719, F177

Stuck beemden: Huijfkens maeye, vier gemet.

HOOFKENSMAAI – 1667 – GP280, 14V

Sebastiaen Jansen van der Avoorts kinderen beemt: Huijfkensmaey oft nu de Spie, vier gemet in Oost-Hal.

HOOFKENSMAAI – 1668 – R539, 119

Heuffkens Maije, vier gemet.

HOOFKENSMAAI – 1699 – R733, 66

Een stuck beemden: Heuffkensmaije, in Halle, suytwaerts den Halderdonckse wegh.

Made 'hooiland' van de familie Hoofkens. Zie Heufkensmaai.

HOOGDONK – 1530 – R706, F95V

Stuck beemden: de Hooghdonc, westwaerts aent Koeblock.

HOOGDONK – 1628 – R722, 152V

Beemden in de Plassen, suytwaerts aen erve: de Hoochdonck.

HOOGDONK – 1634 – P124, F14V

Beempden in Wymer achter de Hoodonck aen t'Quaet Dycxken.

Hoog versterkt de betekenis van donk, dat op zichzelf al op een hoogte wijst.

HOOGSLAAR – 1609 – R719, F138

Drie bunder weyden en bosch in den Polder van Halderdonck: Hoochslaer.

Hooggelegen laar. Zie Hoogslaar onder Overveld.

HOOGMADE – 1519 – R426, 149

de Hooghmaey.

HOOGMADE – 1599 – R718, 87

Stuck weijde: de Hooghmade, twee bunder, zestien roeden in Halle.

HOOGMADE – 1634 – P124, F13V

Anderhalff bunder beempden in de Schooten: de Hooch Maeye, Berchacker oost.

Hooggelegen made'hooiland'.

HOOGSTRYP – 1503 – R416, F96

Twee gemet beemden opte Hoichstrype in eenen block houdende een bunder.

Hoog deel van de Strijpen. Een strijp is een smal en lang perceel.

HOOGWEIDE – 1504 – R416, F106V

Een half bunder weyen in Halle: die Hooghweye.

HOOKREEK – 1660 – RH274, 34V

Hillen aenden Hoykreeck in Wymeren.

Kreek, zijtak van de Mark, waardoor hooischuiten hooi afvoerden uit de beemden.

HORST – 1655 – RH132, F41

Verklaring van twee Haagse ingezetenen dat zij ongeveer veertig jaar geleden een veken hebben zien hangen 'neffens de Halsche Sluyse opt dycxken schietende van den Halschen Cadyck neffens deselve sluyse aldaer naer de Merck oft sheeren stroom toe..ende dat door het veken ende over het dycxke gebruyckt wert den hille aldaer genaemt den Horst..ende als den Horst wert gehojt dat neven tselve veecken over den buytensloot neven den Halschen Cadyck geschoort werdt om redenen t voors. dycxken neven de sluyskreke somwylen oneffen ende onbequaem was om mette wagen te connen gebruycken ende dat de hoywagens altyt oock reden over oft neven den voors.halschen Cadyck vredelyck ende rustelyck', RH132, fol. 41, 41v.

Horst 'hoogte in moeras, meestal begroeid'. Horst komt als appellatief voor bijvoorbeeld in 1699 te Bavel 'weyde ende heyhorsten', P119, fol. 134v. Ook in de Oosterhoutse Polder wordt in de zestiende eeuw geregeld over horsten gesproken. In 1621 wordt bij de verhuur van een boerderij in Princenhage bepaald dat de huurder de 'horstkens' in de weide genaamd het Conincxbosch zal moeten effenen binnen de eerste vier jaar van de pachttermijn (R721, fol. 31). De omschrijving van horst 'Verhevenheid met secundaire begroeiing na oorbaar-making door vuur' lijkt voor de Baronie niet helemaal correct.²⁷ Horsten zijn in de Baronie steeds hoogten in moeras.

HORSVELD – 1514 – R421, F158V

Stuck beemden inden Polder van Halle, westwaerts aen tOrsvelt.

Gevormd uit Horstvelt?

HUISBLOK – 1699 – P127, F592

Vier Gemet beemden: den Huisblock, de Plassen west.

Horend bij een bepaald huis, grote boerderij? Of bezit van een familie Huis?

HUISKENS – 1628 – R722, 174V

Stuck beemden: de Huijskens, metten aenwasch, twee bunder.

HUISKENS – 1670 – RH275, 17

sHeeren Weijde in de Polder van Wijmeren in de Huijskens aldaer.

Bezit van de familie Huis. Vergelijk Peter Cornelis Peter Huys, 1533, R707, fol. 20v.

KADE – 1795 – RH283, 139V

Een perceel weyland: de Kaa, een bunder, noord de rivier de Mark.

Gelegen aan een Zomerdijk.

KADIJK – 1634 – P124, F4

tBastaerblock, den Cadyck suyt.

KADIJK – 1654 – R726, F4V

Eenen hil oft parcheel hoylants in Halderdonck t'eynden Slabbersloot, suytwaerts den Cadyck, noortwaerts den Merck.

KADIJK – 1671 – R728, F29

Erve inden Polder van Halderdonck, noortwaerts den Kadijk.

KADIJK – 1699 – P126, F17V

Den Cadyck.

Zomerdijk. Buiten deze dijk lagen in Hage vaak hillen, de aangeslibde gronden.

KALVERBLOK – 1617 – R516, F131

Den Veirhill, suytwaerts aende Haechschen Caadyck en het stuck erffs: het Calverblock.

Blok waarop speciaal kalveren, jongvee, werd geweid.

KAPELAANSBEEMD – 1613 – ND 8974, 238V

Beemden buitensdyck omtrent den Cappellaensbeemt.

Beemd die een rente opbracht voor een kapelaan in de kerk van Breda.

KAVELS – 1795 – RH283, 94V

Hooyland in de Cavelen, zuid den waterloop.

Kavel 'deel van een geheel', bijvoorbeeld bij verkopen of verhuring.

KEPERSVELDJE – 1701 – R733, F169V

Een perceel weylants: Keepersveldeken, een bunder in Halderdonck, aende Halderdoncxe Sluijs, oost en suytwaerts de Kreecke.

Bezit van de familie Kepers.

KLIP, KLEINE – 1794 – RH113, 83V

Een perceel hooyland en hil: de klijne Clip, in de Wymerse Hille, vier gemet, noord de Mark.

Klip: rots in zee. Hier een hoogte tegen de Mark gelegen, een hil, een aangeslibd stuk grond. Nadat er eenmaal planten als riet op een aangeslibd stuk groeien, houdt deze meer slik vast en groeit nog verder aan.

KOEBLOK – 1530 – R706, F95V

Twee stucken beemden: tKoeblock, anderhalf bunder, in Halle.

KOEBLOK – 1535 – R707, F148V

Drye bunder beemden, deen stuck geheyten tKoeblock en dander stuck: de Middelste Bolc, achter de Plassen.

KOEBLOK – 1609 – R720, F144-147

Stuck beemden (leen): den Koeyblock.

KOEBLOK – 1628 – R722, 152

Beemden bijden Koeyblock.

KOEBLOK – 1631 – R723, F35

Een bunder beemd: den Koyenblock (leen) in Halle.

Blok waarop speciaal koeien werden geweid. Er groeide dus goed gras en de bodem was stevig genoeg om de koeien te kunnen dragen.

KONINGSWEGJE – 1669 – R727, F244

Een perceel riethillen, westwaerts de kreeck, noortwaerts het Coninx weghken.

KONINGSWEGJE – 1670 – R727, F284

In Swartenberch aenden Coninxwech.

Weg van de familie Konings, De Koning. Het weggetje lag in de Zwartenbergsepolder, maar is bij de ruilverkaveling verdwenen.

KOOI – 1837 – N 640465

Een perceel: de Kooi, een bunder, 29 roeden.

Genoemd naar de Eendenkooi

Geerit Claes Bleeker:
de melkmeid, 1643.

KOOLHOF – 1601 – R718, 162

Stuck beemden in Halderdonck, oostwaerts aen erve: den Coolhof.

KOOLHOF – 1631 – R723, F35V

Een gemet beemden: den Coolhoff, in Halle.

KOOLHOF – 1634 – R723, 102

Stuck beemden: de Coolhoff, vier gemet, in Halle, oostwaerts aenden Halssenwech, noortwaerts aen het stuck beemden: de Maij van Ghinneken.

KOOLHOF – 1645 – R724, 212V

Stuck beemden: den Koolhoff, een gemet, in Halle, oostwaerts den Halderdonckschen wech.

KOOLHOF – 1668 – R727, 172

Een bunder: den Coolhoff.

KOOLHOF – 1710 – R736, F14V

Een perceel beemden: den Coolhoff, een gemet, oostwaerts den halsenwegh.

KOOLHOF – 1737 – RH101, 161V

Een perceel weijde in Halderdonk: den Koolhof.

Koolhof is in de Baronie de meest gangbare benaming voor de moestuin: genoemd naar de koolrassen die er geteeld werden. Koolhof komt honderden malen voor bij omschrijving van boerderijen in de schepenbrieven.

In St. Oedenrode komt al in 1379 den Coelstrepe voor, in Deurne in 1396 die Coelhof.²⁸

In 1415 wordt op Overveld genoemd: Stuck erfs en koelshoofs op Croyelair, R415, fol. 120v.

In de zeventiende eeuw kende men al een groot assortiment koolsoorten: Blankaart noemt de groote roode Kool, roode Sluit-kool, Gekronkelde Kool, Gehakkelde Kool, kleine roode Kool (= Zomerkoolzaad, Slore), Witte Kabuiskool (Sluit-Kool), Savoi-Kool, Bloem-Koolen, Raap-Kool, Zwart-buin-groene Kool. Hij schrijft over de koolsoorten: Sy hebben alle een Salpeterige Smaak. Sy dienen alle, uitgenomen de vyfde (=Zomerkoolzaad), tot spyse, welke men kookt en stooft: de Sluit-koolen soo roode als witte, werden voor Salade gebruikt, wanneer sy heel fyn gesneden syn. Alhoewel de gestoofde kool niet ongesond is, soo vergoort en bederft sy ligtelyk de maag, wanneer die voornamelyk van veel suur overladen is, of daar weinige oeffeninge door het lichaam geschied. Op veele plaatsen van Duitsland en de Noordse Landen, werden die met sout in tonnen gestampt, en dan suur-kool genaamt. De Bloem-koolen werden van hare onnutte blaadjes gesuivert, en dan gekookt, gestooft en genuttigt: ook kookt men deselvige met Schapen-vlees. De dikke stronken van de koolen geschilt, konnen gegeten werden. De gesnipperde roode –kool werd op wyn geset met eenige andere Scheur-buiks middelen, en werd tegens de Scheur-buik gebruikt, dog ik sie in de kool soo veel niet. Het sap ofte afsiedsel werd voordeelich tegen de borst-qualen gebruikt. Maar de Syroop daar van is onnutter: uit het zaad van de vyfde soort (Slooren) perst men olie, die men in plaats van Raap-olie gebruikt. Ook werd het wel onder de Mostaart gemalen, maar geeft een onaangename smaak'.²⁹

De Koolhof in Halle is een beemd: groeiden daar kolen? Vrijwel onmogelijk. Een beemd van de familie Kool?

KOTERSBLOK – 1667 – R727, F135

Stuck hoylants, een bunder, in Swarttenberch, in Faes de Cotersblock.

Mogelijk onder Etten te situeren.

KREEK – 1669 – R727, F244

Een perceel riethillen, westwaerts de Kreeck, noortwaerts het conincxweghken.

KREEK – 1701 – R733, F169V

Keepersveldeken, oost en zuytwaerts de Kreecke.

KREEK – 1706 – R734, F131V

Hoy ofte weylants in West Hal..westwaerts de Kreeck ofte den Swartenberghsen dyck.

KREEK, OUDE – 1667 – R727, F181

In Swerenberch, suyt en west de Oude Creecke, noort den Zeedyck.

Een kreek is een zijtak van een rivier, in alluviaal gebied, nooit in een zandstreek.

LAAK – 1426 – EC275

Beemde, gelegen neven die Merke ende die Lake aen d'een sijde. Beemd neven die Lake.

LAAK – 1446 – ASB37, 447V

Beemd: de Strijpen, opte Lake.

LAAK – 1448 – ASB40, 126V

beemd: de Strijpen, opte Lake.

LAAK – 1646 – R710, F53V

Stuck riethils en erfs..noirtwaerts aende Marck en suytwaerts aende Laeck.

Lake, laak (bij lekken) 'oude rivierloop', soms dichtgeslibd en verland. Laak zou in het westen van Noord-Brabant een waterloop zijn 'al dan niet dichtgeslibd, op de klei- of gorsgronden of op de overgang van zand en klei'.³⁰ Laak wordt ook wel omschreven als 'plas, meer, water, grenswater' en 'afwateringsbeek in moerassige terreinen'.³¹ Laak zal hier in Princenhage een oude Markloop aangeven, net zoals de Laak in Teteringen. Mogelijk is het de Voorwatersloot.

LAAR, HOOG – 1580 – R484, F4V

De Hooge Maey neven Hoochlaer in Halle.

LAARKE – 1474 – D, F22

Een half bunder beemden: dLaerken.

Laar 'open plek in een bos, voorzien van waterplassen',³² ook wel 'onbebouwde (gemeenschaps)grond met heide of minderwaardige grassoorten begroeid'.³³ Laar is een oud element; het komt ook voor in nederzettingnamen.

LANDSKREEK – 1681 – R729, F178

Weyden in Swartenberch, suytwaerts en westwaerts slants Kreeck, noortwaerts aenden Zeedijck.

Kreek in bezit van de landsheer, de Heer van Breda.

LEISLOOT – 1663 – R726, 231

Den Leijlsloot in Strijpen.

LEISLOOT – 1697 – R732, 182V

De schouw oft Leijlsloot, in de Polder van Halle.

Lei wijst op leiden, dus een vergraven waterloop.

LIESHIL – 1741 – RH279, 95

Een hil: de Lieshil, zeven gemet, tegen Halle, noort de Rievier de Mark.

LIESHIL – 1791 – RH113, 1

Twee parcelen hooy ofte weyland, zes gemet, in den Polder van Wymeren: de Lieshil, noord de rivier de Marke.

Hil 'aangeslibd stuk grond', hier begroeid met lissen, dat zijn bijvoorbeeldge lissen, lisdoden en andere planten met smalle bladeren.

MAAI – 1525 – R705, F8V

Beemden: de Maey, twee bunder, in den Polder van Halle.

MAAI – 1655 – R726, F29V

Een perceel beemden: de Maey, half gemet, in Halderdonck.

MAAI – 1667 – GP280, 10V

Vijf gemet: den Maeij.

MAAI – 1671 – R728, 4

Een bunder beemden: de Maey, in den Polder van halderdonck, noortwaerts den Halssen wech.

MAAI VAN GINNEKEN – 1500 – R415, F174V

tHilleken opte Plassen, de May van Ghinneken op dander side.

MAAI VAN GINNEKEN – 1606 – R719, 31V

Beemden in Halle in de Plassen, oostwaerts aen sekeren beempt: de Maey van Ghinneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1612 – R719, 266

de Maije van Ghinneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1607 – R719, F31V

Beemden in de Plassen, oostwaerts aen sekeren beempt aldaer: de Maey van Ginneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1608 – R719, F90V

Achter de Made van Ghinneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1634 – R723, F102V

De Coolhoff, oostwaerts aende halssenwech, noortwaerts aen het stuck beemden: de May van Ghinneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1634 – R723, 102V

De Coolhoff, noortwaerts aen het stuck beemden: de Maij van Ghinneken.

MAAI VAN GINNEKEN – 1661 – R750, F107

Een gemet uyt zes gemeten beemden achter de Haeghe: de Maay van Ghinneken, gemeyn en ongedeelt gelegen aenden Hoijdyck aldaer.

MAAI VAN GINNEKEN – 1712 – R760, F87V

Een gemet uyt zes gemet beemden genaemt in de Maey van Ginneken, gemeyn en ongedeelt aenden Hoydijck (leen sijnde).

MAAI VAN GINNEKEN – 1725 – RH277, 130

Een bunder beemden inde Maay van Ginneken in den Polder van Halderdonck.

MAAI VAN HALLE – 1530 – R706, F89

Stuck beemden, vier bunder: de Maey van Halle.

MAAI VAN DEN HOUTE – 1499 – R415, F117V

Anderhalf bunder beemden: die May vanden Houte, streckende met een eynde aenden Halschen wech.

MAAI VAN DEN HOUTE – 1500 – R415, F161V

Anderhalff bunder beemden: die May van den Houte.

MAAI VAN DEN HOUTE – 1530 – R706, F131V

Derdalff bunder weyden: de Maey van den Hout, metten eenen eynde comende aenden Halschenwech.

MAAI, KLEINE – 1660 – RH274, 35

Stuck weijden: de Cleyn Maeij, 2½ gemet.

MAAI, KLEINE – 1710 – R736, F52

Een perceel hoij ofte weylants: de Cleijn Maey, een bunder in Westhal.

MAAIEN – 1599 – R718, 68

Stuck beemden: de Maeijen, in Halle.

MAAIEN – 1614 – R720, 66V

Stuck beemden: de Maeijen, twee bunder, in Halle.

MAAIEN – 1634 – P124, F17

Twee bunder beempden: de Maeyen, wylen Mr. Corn. Dionysie offte Staelkens.

MAAIEN – 1655 – R726, F28

Stuck weyden; de Maeijen, 5½ gemet.

MAAIEN VAN TEN HOUTE – 1528 – R705, F191V

Weyden in halle, twee bunder: de Maey van Houthem.

MAAIEN VAN TEN HOUTE – 1530 – R706, F82V

Beemden, anderhalf bunder in Halle: de Maeyen van Hout.

MAAIEN VAN DEN HOUTE – 1634 – P124, F13V

Beempden inde Maeye van den Houte op Essendonck, den Halschen wech west.

MAAIEN VAN DEN HOUTE – 1699 – P127, F548V

Derdalff bunder beempden inde Maije van den Houte op Essendonck, inden Polder van Halle, den Halschen wegh west.

MAAIEN VAN HALLE – 1530 – R706, F89

Stuck beemden, vier bunder: de Maey van Halle.

MAAIKE – 1731 – RH278, 66

Een perceel weylant: het Maayken, een bunder, in Halle.

MAAIKE – 1776 – RH110, 24

Een perceel hooyland inden Polder van Halle: het Maayke, een bunder.

MAAIKE – 1760 – RH107, 139V

Een perceel beemden in den Polder van Halderdonk: het Maeyken, twee gemet.

MAAIKE – 1791 – RH113, 7

Een perceel beemden twee gemet inden Polder van Halderdonk: het Maayken, oost en noord de weg.

MAAI, KLEINE – 1665 – R727, 6

Stuck weijlants: de Cleyne Maede, een bunder in den Polder van Hal.

MAAIKE, KLEIN – 1667 – GP280, 10V

het Cleijn Maeijcken, drie gemet.

MAAI, KLEINE – 1710 – R736, F52

Een perceel hoy ofte weylants: de cleijn Maey, een bunder in Westhal.

Made, maai 'hooiland, land dat gemaaid wordt'. Maden waren langer in gemeenschappelijk gebruik dan beemden, omdat maden veel minder en slechter hooi leverden. Bij boedelscheidingen bleven heidevelden en woeste gronden vaak nog gemeenschappelijk bezit van de erfgenamen. De Maaïen van Ginneken en de Maaïen van Ten Houte waren delen van het gebied de Maaïen die door respectievelijk boeren uit Ginneken en Ten Houte gebruikt en bezeten werden. Waren het oorspronkelijk lenen die door de Heer van Breda uitgegeven waren aan leenmannen die in Ginneken en Ten Houte woonden?

MAASKENS VIER GEMETEN – 1555 – R712, 69V

Stuck beemden: Maeskens Vyer Gemeten, vier gemet in Halle, noortwaerts aen een stucxken beemden: Gherit de Mesmaeckers veldeken.

MAASKENS VIER GEMETEN – 1575 – R479, 71

Maeskens vyer gemeten, vier gemet.

Gemet = 1/3 bunder. Bezit van Maas of een familie Maas.

MAASKENSBEEMD – 1514 – R421, F102V

Stuck beemden: Maeskensbeemdt, vier gemet.

Vergelijk Jacop Domaes Cornelis Maes, 1533, R707, fol. 23. Beemd 'hooiland'. Identiek met Maaskens Vier Gemeten.

MAAY – 1525 – R705, F8V

Beemden: de Maey inden Polder van Halle, twee bunder.

MAAY – 1698 – R733, F41V

Een bunder beemden: de Maey, oostwaertsden Halssen wegh.

MAAY VANDEN HOUTE – 1528 – R705, F191V

Stuck weyden, 2 ½ bunder in Halle: de Maey van Houthem.

MAAY, KLEINE – 1703 – R734, F31

Een perceel weylants: de Cleijne Maey, in Westhal.

Made 'hooiland', meestal van bijzonder geringe kwaliteit en daarom lang in gemeenschappelijk bezit/gebruik. Vergelijk de namen Gemene Maden te Etten en Princenhage, de Maai van Ten Houte en de Maai van Ginneken, beide in de Haagse Beemden.³⁴ De beide laatstgenoemde maden werden gemeenschappelijk gebruikt door lieden uit het gehucht 't Hout respectievelijk Ginneken. Bij boedelscheidingen kwam het ook wel voor dat hooilanden en heidevelden (de minst waardevolle en verafst gelegen goederen) gemeenschappelijk bezit van erfgenamen bleven.

Bij dergelijke hooilanden kende men dan het verschijnsel dat 'rijden'genoemd werd: de ene eigenaar kreeg bijvoorbeeld het ene jaar de ene helft en het andere jaar de andere helft in gebruik.

Schönfeld schrijft over made: 'Het meest verbreide woord voor hooiland is made, mede (zeeuws meet, fri.miede); de oorspronkelijke betekenis is af te leiden uit de etymologie, immers het woord hangt samen met maaïen. Allengs is het echter ruimer en vager van betekenis geworden, zodat het ook weiland kan zijn en zelfs bouwland kan omvatten'.³⁵

MARGRIETENMAAIKE – 1527 – R705, F148V

Vier gemet beemden: Margrieten Maeyken, in Elsen.

MARK – 1474 – D, F23V

Een half bunder riethils, gelegen in de Marcke.

MARK – 1675 – R728, F157

Drie bunder hillen, noort de Merckt.

MARK – 1715 – R737, F136V

Inden Polder van Halderdonck, noortwaerts de reviere de Marcke ofte schepvaert.

MARK, OUDE – 1553 – R711, 233V

Stuck ryethil in Halderdonck, noortoostwaerts aende Marck, westwaerts aende Oude Marck.

De Oude Mark was één van de vele oude Marklopen. De Mark verlegde zijn loop voortdurend: door aanslibbing werd een bedding op den duur vrijwel afgesloten. Er ontstond dan

(bijvoorbeeld bij zware regenval en veel waterafvoer) een nieuwe bedding. Mark kwam als soortnaam voor allerlei wateren veel voor, bijvoorbeeld voor de Weerijs. De naam Mark betekent waarschijnlijk 'de moerassige'.

MADE – 1529 – R706, F10V

Vyer bunder beemden: de Made, in Halle.

MADE, HOGE – 1533 – R706, F176V

Twee bunder beemden: de Hooghe Made, in Halle.

MADE, HOGE – 1545 – RH120, 43V

Stuck beemden, twee bunder: de Hooge Maede, inden Polder van Hall.

MADE, HOGE – 1580 – R484, F4V

Stuck beemden: de Hooge Maey, twee bunder, neven Hoochlaer in Halle.

MADE, HOGE – 1619 – R518, 26

De Hoochmade, anderhalf bunder.

MADEN – 1634 – P124, F8

Inde Maeyen.

MADEN – 1699 – P127, F557

Twee bunder beemden in Halle: de Maijen.

Zie Maai.

Made 'hooiland', land dat gemaaid wordt. Maden bleven vaak lang in gemeenschappelijk gebruik. Vergelijk de namen Gemene Maden te Etten en Princenhage, de Maai van Ten Houte en de Maai van Ginneken, beide in de Haagse Beemden.³⁶ De beide laatstgenoemde maden werden gemeenschappelijk gebruikt door lieden uit het gehucht 't Hout respectievelijk Ginneken.

Bij boedelscheidingen kwam het ook wel voor dat hooilanden en heidevelden gemeenschappelijk bezit van de erfgenamen bleven. Bij dergelijke hooilanden kende men dan het verschijnsel dat 'rijden' genoemd werd: de ene eigenaar kreeg bijvoorbeeld het ene jaar de ene helft en het andere jaar de andere helft in gebruik.

MENDIJK – 1613 – ND 8974, F116V

Han Ceel Blocken in Halle, twee bunder, daer den Mendyck tusschen beyde leght.

Men < meen, gemeen? Of een dijk waarover men karren ment?

MESMAKERSBLOK – 1569 – R714, F247

Stuck beemden: Mesmaeckersblock, vier bunder.

MESMAKERSBLOK – 1618 – R720, 181

Vier bunder beemden: Mesmaeckersblock in Halle.

MESMAKERSBLOK – 1666 – R538, F204

Vyer bunder weyden: Mesmakers block, in Halderdonck.

MESMAKERSBLOK – 1665 – R727, 2V

Stuck beemden: Mesmaeckersblock, vier bunder.

MESMAKERSBLOK – 1667 – GP280, 13V

Mesmaeckersblock, twaalf gemet.

MESMAKERSBLOK – 1766 – RH281, 132V

Een perceel hooyland: Messemakersblok, in Oosthal, oost de watersloot.

MESMAKERSBLOK – 1743 – RH279, 157

Een perceel weyland: Messemaakersblok in Halderdonck, vier bunder.

MESMAKERSBLOK – 1794 – RH283, 192V

Een perceel hooyland: de Mesmakersblokken, in Oost Hal.

MESMAKERSBLOKKEN – 1787 – RH112.50V

Een perceel hooyland: Messemakersblokken in Oosthal.

Vergelijk Peter des Mesmakers, 1415, G, fol. 53. Blok 'omsloten perceel', vaak weiland en dan omgeven met sloten.

MESMAKERSVELDJE – 1555 – R712, 69V

Maeskens Vyer Gemeten, noortwaerts aen een stucxken beemden: Gherit de Mesmaeckers veldeken

Bezit van Gheryt de Mesmaker. Vergelijk Peter des Mesmakers, 1415, G, fol. 53.

MEUSENWEIDE – 1578 – R716, 4

Stuck weyden: meusenweyde aenden Strypenschenwech, een bunder.

Weiland van de familie Meeus. Vergelijk Jacob Jan Meeus, 1549, R710, fol. 217.

NEELTJESVELDJE – 1671 – R728, F22

Een perceel beemden, een bunder: Neelkensveldekens, in den Polder van Halderdonck, aen Hoochslaer.

NEELTJESVELDJE – 1712 – R736, F184V

Een perceel beemden: Neeltkens Veldeken, styff een bunder inden Polder van Halderdoncq, aen tHooghslaer.

NEELTJESVELDJE – 1697 – R732, 141V

Een perceel beemden: Neeltiens Veldeken, een bunder inden Polder van Halderbroek aen 't Hoochslaer.

Veld van Cornelis of Cornelia.

NIEUW VEER – 1755 – R1063

Verpachting van het Nieuw Veer over 1756-1761. Pachter Anthony de Roy voor 580 gulden per jaar.

NIEUW VEER – 1761 – R1068

Verpachting van het Nieuw Veer over de riviere de Marke in Sonseel. Laatst gepagt bij Anthonie de Rooy, nu door Mighiel van der Maade voor 610 gulden.

Veer 'plaats waar men met een boot een rivier over kan steken'. Nieuw in vergelijking met het veel oudere Zonzeelseveer. Opvolger van het Zonzeelse Veer dat al in 1313 bestond. Na de ontvolking van het gebied van Zonzeel (na 1421) is er weer sprake van een veer rond 1518, dat het Nieuwe Veer genoemd werd.³⁷

Op 9 mei 1747 was bij het Nieuw Veer een jongeman, een schippersgezel, van veertien of vijftien jaar oud aan komen drijven. Hij was op 3 mei 's avonds om vijf uur in het water gevallen toen hij probeerde een van het schip gevallen haak op te vissen. Het ongeluk vond plaats ongeveer 25 roeden (= 145 meter) boven het Nieuw Veer; de jongeman werd door de sterke stroming direct meegesleurd. Hij werkte op de boot van Arnoldus Rouwacker uit Dordrecht. RH141, fol. 161. In 1748 gebeurde er een ongeluk met een bespannen wagen bij het Nieuwe Veer. Op 18 november kwam Adriaen Willemse de Jongh aan bij het veer, gezeten op één van de twee paarden die voor de wagen stonden. Hij wilde geen gebruik maken van het veer, maar ter plaatse door de Mark rijden, ondanks dat dit ten strengste werd afgeraden door veerman, Antonij de Rooij en zijn vrouw. Hij antwoordde steeds: 'hebt gy sulcx nooyt gesien dan sult gy het vandaegh sien'. Hij reed toch het water in en werd door de stroom meegesleurd. De volgende dag werd hij verward in het tuig van zijn paard teruggevonden door Francis Ven. RH141, fol. 176, 176v. Op die plaats bestond dus niet voor niets een veer; de laatste voorde in de Mark lag waarschijnlijk bij de Strikberg tussen Teteringen en Princenhage, een eindje naar het zuiden.

NIEUWE BEEMD – 1609 – R793, 67

Den Nieuwen Beemt, vier gemet.

Recent in cultuur gebracht.

NOORDSTRIJPEN – 1667 – GP280, 6V

Noort Strijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1684 – R730, 54V

Beemden in Noortstrijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1731 – RH100, 111V

Hooylant in Noortstrijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1731 – RH278, 80V

Hooylant en uytgedolven moerputten in Noort Strijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1750 – GP287, 8

Noord Strijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1761 – RH107, 149V

In Noord Strijpen.

NOORDSTRIJPEN – 1789 – RH282, 194

in Noord Strypen.

Noordelijk deel van de Strijpen.

OOSTHAL – 1667 – GP280, 13V

Oost hal.

OOSTHAL – 1731 – RH278, 91V

Hooylant in Oosthal.

OOSTHAL – 1750 – GP287, 24

Oosthal.

OOSTHAL – 1762 – RH107, 229

In Oosthal.

OOSTHAL – 1794 – RH283, 54

in Oosthal.

OOSTPLASSEN – 1667 – GP280, 10

De Oostplassen.

OOSTPLASSEN – 1750 – GP287, 17

De Oostplassen.

OOSTSTRIJPEN – 1713 – R737, F12

Moervelts in Oost-Strijpen.

OOSTSTRIJPEN – 1729 – RH100, F63

Een perceel moervelts vier gemet in Oost Strijpen.

OSSENBLOK – 1634 – P124, F26V

In den ruydigen block, den Ossenblock neven den Strypenschen dyck suytwest, de Elssen noortoost, den Bonten block noordwest.

Blok 'omsloten perceel' waarop in dit geval vooral ossen werden geweid. Mogelijk ging het hier om ossen die vetgeweid werden en die in de zomermaanden niet naar huis werden gehaald, maar weken of maanden in de polder liepen.

PAARDENBLOK – 1468 – EC454

Beemds: tPeertbloc, in Halle.

PAARDENBLOKKEN – 1742 – GP272, 27V

in de Paardsblokken.

Blokken waar speciaal paarden werden geweid.

PALEN VAN ZWARTENBERG – 1731 – RH100, F78

Weylant inden Polder van Swartenberg, noortwaerts de Paelen van Swartenbergh.

Paal 'grenspaal'. Hier lag de grens met Etten. Ook overdrachtelijk voor grens.

PARADIJS – 1532 – R706, F156V

Kathelyn Henrick Stercken dochter schenkt aen de kinderen van Aert Willems X Petronella Anthonis Nouts, wegens dertig jaer getrouwe diensten, arbeyt en moeyenissen, twee halve buynder beemden in Halle, d'een: tParadys, ende ander Hambroeck.

Paradijs is waarschijnlijk een aanduiding voor onvruchtbare of moerassige grond.

PEERTBLOK – 1468 – ERENS

Peertbloc.

Zie Paardenblok.

PHILIPSBLOK – 1514 – R421, F102

Vier gemet beemden: Philipsblock, inden Polder van Halle., buytensdycx en binnensdycx.

PHILIPSBLOK – 1530 – R706, F94

Een slychille in Halle achter Philipsblock.

Bezit van Philip.

PLASSEN – 1500 – R415, F174V

Opte Plassen.

PLASSEN – 1502 – R415, F349

Stuck beemden: de Plassen, anderhalf bunder in Halle.

PLASSEN – 1512 – R420, F81

Goeden: die Plassen in Halle inde Plassen.

PLASSEN – 1529 – R706, F46V

In Halle aende Plassen.

PLASSEN – 1553 – R711, 193

Stuck beemden in de Plassen.

PLASSEN – 1553 – R711, 250V

Stuck beemden: de Plassen in Halle.

PLASSEN – 1564 – R714, F31V

Stuck beemden inde Plassen in Halderdonck.

PLASSEN – 1598 – R718, F41V

In de Plassen.

PLASSEN – 1634 – P124, F18V

In Elssen in de Plassen.

PLASSEN – 1665 – RH274, 74V

De Poelen in de Plassen.

PLASSEN – 1666 – R727, F53V

Een eijndekoij in den Polder van Hal: de Plassen.

PLASSEN – 1678 – R729, F78

In de Plasse aende eijndekoij.

PLASSEN – 1706 – R734, F125

Een perceel hoylants: de Plassen, inden Polder van Halderdonck, westwaerts de eijntkoije.

Plas, waterplas. Vooral in de wintermaanden stonden veel percelen in het noordelijk deel van Princenhage onder water.

POELEN – 1665 – RH274, 74V

Stuck hoijlants: de Poelen, in de Plassen, zeven gemet.

POELEN – 1711 – R736, F85V

Een half bunder hoylants: de Poelen, in Strijpen, oostwaerts de Strijpense wegh, noortwaerts aenden Swartenberghsendijk.

POELTJE – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Verkoop van hooigras in Strijpen op een perceel: het Poeltje, 75 are, tegen den Swartenbergschen dijk.

POELTJES – 1656 – R726, F51V

Een perceel beemden: de Poeltkens, zeven gemet in de Plassen.

POELTJES – 1688 – RH276, 18V

Een gemet beemden in de Gemeyn Strypen: de Poeltiens, sleght goet.

Nat stuk grond, vol met poelen. Vergelijk Putten en poelen in de Croeten, 1714, R737, fol. 63.

POLDER VAN ESSENDONK – 1762 – RH107, F227

Hooyland in den Polder van Essendoncq.

POLDER VAN ESSENDONK – 1792 – RH282, 246V

In den Polder van Essendonk.

Alluviale polder met een dijk, die het water van de Mark buiten hield. Genoemd naar het vrij kleine Essendonk?

POLDERSVELD – 1767 – RH281, 132V

Een bunder hooyland en dijk: het sluysveld, west het Poldersveldeken.

Bezit van de polder.

POLDER VAN HALDERDONK – 1671 – R728, F28V

Inden Polder van Halderdonck.

POLDER VAN HALDERDONK – 1715 – R736, F136V

Hillen inden Polder van Halderdonck, noortwaerts de reviere de Marcke ofte Schepvaert.

POLDER VAN HALDERDONK – 1729 – RH100, F60V

Weylants in den Polder van halderdoncq.

POLDER VAN HALLE – 1509 – R418, F92V

Polder van Halle.

POLDER VAN HALLE – 1530 – R706, F71

In den Polder van Halle.

POLDER VAN HALLE – 1602 – R501, F41

Ghysbrecht Anthonissen, tymmerman, zal een sluys maken in de Polder van Halle van sekere lengte en dichte. Bastiaen Jason Henricx Swert en Joris Thonissen, wonend opte Cleyne Warande stellen zich borg voor hem ten aanzien van de dijkgraeff en gesworens van de Polder van Halle.

POLDER VAN HALLE – 1634 – P124, F4

Beempden in den Polder van Halle.

POLDER VAN HALLE – 1664 – R726, F273V

Een perceel hoylants oft hillen in den Polder van Halle buytendycx, suytwaerts den Kaedyck, noortwaerts de Merck oft rivier, westwaerts de gelande van Swartenberghs erve.

POLDER VAN HALLE – 1671 – R728, 4A

Inden Polder van Hal.

POLDER VAN HALLE – 1699 – P126, F17V

Den Polder van Halle.

In de Collectie Havermans berust een keur van Wymeren en Halle (zestiende eeuw?). De voornaamste punten uit de voorschriften zijn: De dijk moet vier voet (circa 1,15 meter) hoog en beneden tien voet (2,86 meter) breed zijn. Men mag geen aarde steken binnen tien voet van de dijk. Aarde steken moet bij voorkeur buitendijs plaats vinden. Er mogen geen putten binnen- of buitendijs gegraven worden. Men mag ook niet bij een andere ingelanden aarde steken. Er mag geen riet gesneden worden binnen vijf voet van de dijk en ook mag men niet met 'ellegers' paling vangen binnen twee roeden van de dijk. Als de dijkgraaf beveelt te werken krijgt men drie stuiver per dag en wie niet komt krijgt een boete van drie Schelling. De dijk moet om een weel heengelegd worden. Iedereen moet de leysloten tegen zijn bezit opmaken. Iedereen die een dijk of heining gemaakt heeft mag wederwerk eisen. Als de omslag door de ingelanden niet betaald wordt mag de dijkgraaf panden. Iedereen mag weiden binnen- en buitendijs op zijn eigen dijk 'of die dongen werre'(?). Ganzen (tamme) mag men op zijn eigen land 'doot smyten'. Schouw vindt plaats op de eerste zondag na half april. Als vreemde paarden, vee of varkens op iemands grond lopen mag men die schutten; de eigenaar verbeurt drie stuiver. Als vleeshouwers schapen in de polder willen weiden moet

een ander'gelovige man' zweren dat ze gaaf en goed zijn en geen schurft hebben (ruydich-
heyt); ook mag er binnen een jaar geen schurft geconstateerd zijn in de hertgang waar het
vee vandaan komt. CH1645, 29, 29v.

Halderdonk had een eigen dijkgraaf, in 1636 bijvoorbeeld Henrick Adriaen Sibs als op-
volger van Robbrecht Jan Lambrechts, GP2, fol. 74.

POLDER VAN WESTPLASSEN – 1731 – RH100, F100

Hooyland inden Polder van de Westplassen.

POLDERDIJK – 1713 – R737, F23

Den Hil, suytwaerts den Poldersdijck, noortwaerts de Marck.

PRINS – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Hooigras in de Angel op een perceel:de Prins.

PRINS – 1911 – BREDANAAR30, 130

Hooigras in den Angel op een perceel: de Prins, groot 1,84 hectare.

Bezit van de prins van Oranje of van een familie Prins.

PRINSEVELD – 1893 – BREDANAAR13, NR.65

Kavel hooigras inde Angel tegen het Prinsenveld.

Bezit van de familie Prins?

PUTJE – 1514 – R421, F117V

Een bunder beemden: tPutken, inden Polder van Halle.

PUTJE – 1548 – R710, F154

Stuck weyden: tPutken by de Strype.

PUTJE – 1559 – R713, 76

Stuck beemden: tPutken, half bunder, aenden Zwertenberchschen dyck.

PUTJE – 1634 – P124, F10V

Beempden inden Polder van Halle, aen tPutken, de Gelanden van Swartenberch west.

PUTJE – 1699 – P127, F538

Beemden aent Puttien, de gelanden van Swartenbergh west.

PUTJES – 1591 – R492, F177

Stuck beemden: de Putkens, twee bunder, in Halle.

PUTJES – 1593 – R717, 96

Stuck beemden: de Putkens, in Halle, een bunder.

PUTTEN – 1599 – R718, 84

Stuck beemden, 2½ bunder in Halle in de Putkens.

Moerputten ontstaan door het uitdelven van klot.

RIETHIL, GROTE – 1580 – R716, 71

Stuck beemden en riethils: den grooten Riethil, omtrent den Nyeuwen Veer langs opte Marck, metten

aenwasch vijf a zes bunder , noortwaerts aende Marck.

Hil met riet, *Phragmites communis*, begroeid. Riet heeft wortelstokken en houdt de aangeslibde modder goed vast, hetgeen de aanslibbing sterk bevordert.

Vergelijk stuxken erffs, riet oft buytenhill in Halderdonck, 1607, R719, fol. 48v. Stuck riethils oft beemden ende erffs, 5/4 bunder , 1611, R719, fol. 223. Stuck beemden oft riethil in d'Abroek, noort den Marck oft Reviere aldaer, 1652, R725, fol. 65v. Beemden mitsgaeders oock de helft van de buytenhil daer liggende buytendycx, 1639, R724, fol. 3. Een perceel hillen oft beemden, acht bunder in Slangwijck, 1639, R724, fol. 3v. Twee stucken erffs ende riethils, nu hoylant synde drie bunder in Slangwyck, zuytwaerts aenden Cadyck, noortwaerts aende Marck, 1608, R719, fol. 94. Een slyckhille, in Halle, 1530, R706, fol. 94. Een ryethille in Halle, 1531, R706, fol. 109v. Een hilleken buytendycx in Wymer, 1531, R706, fol. 109v. Een perceel hillen oft hoylant buytendycx in Slanghwyck, 1708, R735, fol. 20. Hillen soo binnen als buyten Dijcx wesende dit een weijhil, scheydende op de Sluyskreeck, zes gemet, 1667, GAP 280, fol. 18v. Een half bunder riethils in de Marcke by den Emeren, 1474, D, fol. 23v. vier gemet beempden in Wymaer metten dyck daer midden door loopende wesende aen d'een zyde een riethilleken, de Marcke west, 1634, P124, fol. 18. Een perceel buytenhillen in Kraeyenest, tegensover de Schanse by Ter Heyden, suytwaerts de Kadyck, 1701, R733, fol. 166. Een perceel beemden oft weyden met seeckere aenwasche oft Hilleken, een bunder aende Torfvaert en Antwerpse bane, 1705, R734, fol. 85.

RAAM – 1760 – RH281, 24V

Vier gemet beemden: de Raam, in Weymeren.

Raam duidt in toponiemen steeds op een grens. Raam 'omlijsting'.

REEP – 1919 – BREDANAAR38, 143

Een perceel hooiland in Halderdonk; de Reep, A 330, groot 64 are.

REEP VAN JAN NOREN – 1837 – N 6404, 65

Een perceel: de Reep van Jan Nooren, 86 roeden.

REEP, OUDE – 1837 – N 6404, 65

Een perceel: de Oude Reep, 69 roeden.

Een reep is een lang, smal perceel.

RIETENWEIDE, VAN – 1904 – BREDANAAR23, NR.114

Een perceel weiland in Strijpenland: Van Rietewei, 87 are. Kad.nr. E 410.

RIETMADEN – 1543 – R709, 155

Twee stucken beemden: de ryemaeyen, by de Strypen.

RIETMADEN – 1555 – R712, 90

Beemden in de Ryemaeyen by Strypen.

Maden, hooilanden, waarin riet groeide.

RIJOM – 1525 – R705, F26V

Beemden achter Overvelt inde Ryom.

Achterom lopend gebied als een weg in gebruik?

RIJVELDJE – 1643 – R724, F67V

Stuck beemden: het ryveldeken.

RIJVELDJE – 1667 – GP280, F15V

Jan Goris Adriaen Dyrven krn.beemt: tRijveldeken, vier gemet.

RIJVELDJE – 1703 – R734, F22V

Een perceel hoylants inden Polder van Hal: het Ryveldeken, vier gemet.

RIJVELDJE – 1643 – R724, 67V

Stuck beemden: het Ryveldekens, vier gemet.

De vorm uit 1643 is vreemd: de eind –s wijst op meervoud, maar het lidwoord op enkelvoud. Ry zou ontstaan kunnen zijn uit rijt, maar in Halderdonk is geen rijt bekend. Dan eerder een veld dat reed, dat 'rijdende' was, dat wil zeggen, dat de ene helft om het jaar door dezelfde eigenaar gebruikt werd (en het andere jaar door de andere eigenaar).

ROGVELDJE – 1706 – R734, F96V

Een perceel weyden: t'Roggeveldeken, twee gemet, 48 roeden , inde Plassen.

Op weiland werd geen rogge verbouwd. Dan te verbinden met rug 'langgerekte hoogte'? Of zouden we moeten veronderstellen dat het een ingeklonken moer betreft, waarop lang geleden wel verbouw van granen mogelijk was, zoals op veel plaatsen in Holland?

ROOM – 1893 – BREDANAAR 12, NR.37

Een perceel hooiland: de Room, in Weimeren, 1,88 hectare, A 166.

Room in de zin van iets uitstekends? Of moeten we denken aan een hooiland waarvan de koeien veel melk en dus room gaven?

ROOSLAAR – 1505 – R416, F258V

Beemden in Elsen .. mette anderen eynde aen Roslair.

ROOSLAAR – 1505 – R416, F260V

Beemden in Elssen..metten oosteynde aen Roeselair en metten westeynde ane den Laeck-sloot.

ROOSLAAR – 1506 – R417, F317

Beemden in de Elssen opt Roestlair.

ROOSLAAR – 1525 – R705, F47

Beemden op Roslair.

ROOSLAAR – 1526 – R705, F85

Beemden op Roeslair.

ROOSLAAR – 1530 – R706, F136

Beemden op Roeslair.

ROOSLAAR – 1533 – R706, F172

Beemden in Elsen omtrent Roeslair.

ROOSLAAR – 1533 – R707, F10

Beemdein in Roeslair inden Polder van Halle.

ROOSLAAR – 1533 – R711, 235V

Twee perceel beemden in Halle: t Rooslaer, vier bunder.

ROOSLAAR – 1541 – R709, 25V

Beemden in Roesselaer inden Polder van Halle.

Roos 'riet'. Laar 'open plek in een bos, voorzien van waterplassen',³⁸ ook wel 'onbebouwde (gemeenschaps) grond met heide of minderwaardige grassoorten begroeid'.³⁹ Laar is een oud element; het komt ook voor in nederzettingsnamen.

ROVERSPUTJE – 1514 – R422

Twee gemet beemden: Roeversputken, in Halle.

ROVERSPUTJE – 1547 – R710, F99

Een gemet beemden: Roeversputken, een gemet, in Halle, aenden Zwertenberchschen dyck.

ROVERSPUTJE – 1547 – R710, 99

Een gemet beemden: Roeversputken in Halle, aenden Zwertenberchschen dyck.

Put 'laagte' of mogelijk uitgeveende put, hier van de familie Rovers.Vergelijk Willem Dyrck Rovers, 1549, R710, fol. 207v.

RUIGE BLOK – 1503 – R416, F55V

Een bunder beemden inden Polder van Halle: den Ruygen Block, neven heer Gerits van Daele, ridders, erfgenamen.

RUIGE BLOK – 1527 – R705, F146V

Aenden Ruygenblock in de Strypen.

RUIGE BLOK – 1533 – R706, F172

Beemden suytwaerts aen Henrix van Nassou kinderen en aenden Ruygenblock.

RUIGE BLOK – 1634 – P124, F26V

Vrouwe Margriet van Mechelen, wonend in s'Gravenhage: twee bunder beempden in den ruydigen Block, den Ossenblock neven den Strypenschen dyck suytwest, de Elssen noortoost, den Bonten Block noordwest, den Ruydigen Block suytoost, wylen d'erfgenamen Hendricx van Nassau.

RUIGE BLOK – 1640 – RH274, 2

Twee bunder weyden met een stuck beemden daerachter aen liggende: den Ruijgen Block.

RUIGE BLOK – 1699 – P126, F107V

Twee bunder beemden inden Ruydigen Block: den Ossenblock, den Bonten Block noortwaerts, de Elssen noortoost.

Ruig slaat op de begroeiing, bijvoorbeeld met struiken, zeggenbulten en dergelijke.

SCHAAPSBEEMD – 1415 – G, F40V

Die Scaepsbeemt.

Kempens schaap, ooi en ram.

SCHAAPSWEIDE – 1514 – R421, F102

Stuck weyde: de Scaepsweyde, een bunder.

SCHAAPSWEIDE – 1530 – R706, F94

Een bunder weyden: de Scaepsweyde, in Halle aende Halsche strate.

SCHAAPSWEIDE – 1570 – R715, F23

Stuck weyden: de Schaepsweyde, twee bunder, oostwaerts aende Halsche strate.

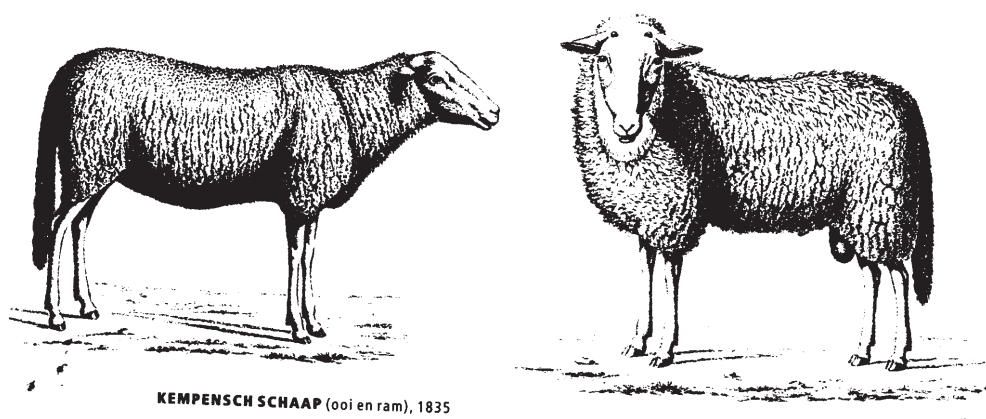
SCHAAPSWEIDE – 1634 – P124, F9V

Een bunder weyden: de Halsche weyde oft de Schaepsweyde, den Halschen Wech oost.

SCHAAPSWEIDE – 1699 – P127, F529

Een bunder weyde: de Halsche Weijde ofte Schaepsweijde, den Halschen Wegh oost (cyns: vijf denier en een half hoen).

Weiland waarop speciaal schapen werden geweid.

Beemd waar op schapen konden weiden?

SCHUBBENSVELD, AART – 1634 – P124, F8V

Anderhalff bunder beempden in Wymer: de Putkens oft Aert Schubbensvelt.

Bezit van Aart Schubben.

SINT PETERSHIL – 1607 – R719, F48V

Stuck hils ende erfs, een bunder, buytensdycx tusschen de dijcken, westwaerts aen Sinte Peeters hil (Sinte Peeters altaer oft gilde heeft daer goet).

Bezit van het Petersaltaar.

SLABBERSLOOT – 1514 – R421, F102V

Vier gemet beemden: Slabbersloot, bynnen en buytensdycx, noirtwaerts aen Slabbersloot.

SLABBERSLOOT – 1591 – R717, 49V

Stuck beemden: de Slabbersloot, vier gemet, oostwaerts en westwaerts aen d'erve: Mesmaeckersblock.

SLABBERSLOOT – 1654 – R726, F4

Eenen hil oft percheel hoylants, een bunder, in Halderdonck, t'eynde Slabbers sloot, suytwaerts de Cadyck, noortwaerts de Merck.

SLABBERSLOOT – 1732 – R587, F149V

Zeven Gemet Beemden, weij ofte hooylant, bij Slabbersloot, in den Polder van Hal..te vryen en te waren met ontrent drie stuivers Borghcijs.

SLABBERSLOOT – 1802 – RH283, 221

Hooy of weyland in Slubbersloote en Essendonck.

SLABBERSLOOT – 1880 – GP1919

Slabbersloot, aanvangende bij perceel A244, loopende langs de grensscheiding van dezen (=Halderdonck) polder met Weimeren en uitmondende in de Voorwatersloot, lang 975 meter.

Genoemd naar een familie Slabbers? In 1415 komt voor Hein Slabbaerts, G, f 66.

SLOOT, LANGE – 1523 – R706, F171V

Beemden in elsele, westwaerts aende Lancksloot.

SLUIS, NIEUWE – 1712 – R736, F161

Saeylants in Swartenbergh aenden dijk, aende Nieuwe sluijs.

In 1653 werd er op de sluis van Halderdonck stenen, kalk, hout, mutsaards en dergelijke gestapeld, waardoor het gewelf was gescheurd (GP2, fol. 159v); mogelijk is dat de oorzaak voor de bouw van een nieuwe sluis.

In 1659 bepaalden schout en schepenen dat niemand een sluis mocht openzetten. Ook mocht niemand 'grontdammen' (ook 'vischdammen' genoemd) leggen in schouwsloten of

viskorven of fuiken daarin zetten. Ook het steken van 'mengaten' in de dijken (om met een kar door te rijden) was verboden, GP2, fol. 193.

SLUISBLOK – 1532 – R706, F135V

Pacht vanden Sluysblok van Henrick Montens, vijftien gemet in Swartenberch.

SLUISKREEK – 1629 – R722, 185V

Stuck hils: Halderdonck, westwaerts aen de Sluyskreke van Halderdonck.

SLUISKREEK – 1667 – GP280, 18V

Een weijhil, scheijdende op de Sluyskreeck.

SLUISKREEK – 1699 – P127, F582V

Beemden in Essendonck, west de Sluyskreek.

Een kreek is een zijtak van een rivier, meestal in alluviaal gebied.

SLUISVELD – 1640 – RH274, 5

Drye perceel weyden oft beemden in Halle, aenden Dijck voor de sluijse: het Binnenvelt, het tweede: den geer en het derde: het Sluijsvelt, drie bunder.

SLUISVELD – 1667 – GP280, F13V

Het Sluijsvelleken, anderhalf gemet.

SLUISVELD – 1767 – RH281, 132V

Een bunder hooyland: het Sluysveld, west het Poldersveldeken.

SLUISVELD – 1787 – RH112, 50V

Een perceel hoooyland en dyk: het Sluysveld, een bunder, west het Poldersvelleke.

SLUISVELD – 1794 – RH283, 192V

Een perceel hooyland en dyk: het Sluysveld, een bunder, In Halderdonck.

Genoemd naar een sluis.

SNIJDESVELD – 1668 – R727, 170V

Half bunder beemden in de Plaessen: het Snijdersvelt, noortwaerts de schouwsloot

Veld van de familie Snijders. Vergelijk Rut die Snider, Jan Willems die Snider, Jan Sniders, 1415, G, fol. 71v, fol. 55 en fol. 49.

SPEELTJE – 1671 – R728, F29

Een gemet: het Speelken, westwaerts syne Hoocheyt den Prince van Orange erve.

?

SPIE – 1634 – P124, F14

Beempden en weyden in halderdonck, den Halven wech suyt, .de Spye west.

SPIE – 1667 – GP280, 14V

Huijskensmaeij oft nu de Spie, vier gemet.

SPIE – 1701 – R733, F170

Een perceel weylant: de Spie, in Oost Halle, vier gemet.

Een spie is een driehoekig perceel.

SPOORDONK – 1635 – R723, 127

Stuck beemden, vier bunder: Speurdonck, in Halle.

Spoordonk is een naam die ook onder Teteringen bekend is. Het eerste deel slaat op Spork, vuilboom. Het tweede deel is donk 'zandige opduiking in moeras'. Sporkdonk, Spurkdonk, Speurdonk.

SPRONG – 1694 – R732, 37V

Een perceel weijlants: het Sprongh, in Halderdoncq, oostwaertsde halderdonckse strate.

Sprong 'steilte..springbron'.⁴⁰ Was hier een plotseling hoogteverschil? Of ontsprong er een bron? Nog waarschijnlijker lijkt hier dat er een familienaam in het spel is: Huybrecht Sprongh wordt in 1658 genoemd als landbezitter op de Emer, RH132, fol. 104v.

SPRONGBUNDER – 1766 – RH108, 22

Een perceel weylant inden Polder van Halderdonk: het Sprongbuynder, oost de halse weg.

Bunder in bezit van de familie Sprong.

STAART – 1613 – ND 8974, 238V

Twee bunder beemden in Halle vuyt den Steert.

Staart: lang en smal gebied, uitlopend in een punt.

STRIJP – 1434 – ASB2, 402V

Een bunder beemde: de Strijpe.

STRIJP – 1446 – ASB37, 447V

Vier bunder beemden: de Strijpe, opte Lake.

STRIJP – 1501 – R415, F296

Beemden op Strype, neve Sinte Claeus Outaer inde Kercke van Haghe erve.

STRIJP – 1629 – R722, 179V

stuck beemden met een stuck rythil: de Stryp, twee bunder.

Vuilboom, sporkenhout.

STRIJPEN – 1436 – ND8974, F426V

Beemts opde Strepen.

STRIJPEN – 1448 – ASB40, 126V

Een bunder beemds cum fundo: de Strijpen, opte Lake.

STRIJPEN – 1474 – D, F13V

Half bunder goets opte Strijpen gelegen.

STRIJPEN – 1499 – R415, F78V

Beemden in Halle opte Strypen.

STRIJPEN – 1597 – R718, F7V

Omtrent de Strijpen.

STRIJPEN – 1609 – R719, F152V, 153

Den Nieuwen beemdt, in Strypen.

STRIJPEN – 1635 – R723, 132

Beemden in Strypen.

STRIJP, HOGE – 1505 – R416, F230V

Beemden aende Hoighstrype.

STRIJPEN, HOGE – 1474 – D, F18

Opte Hoogh Strypen.

STRIJPEN, LAGE – 1474 – DEN2100, 18

Twee bunder beemden aende Leeghstrijpen.

STRIJPEN, LAGE – 1474 – D, F18

De Leeghstrypen.

STRIJPEN, LAGE – 1514 – R421, F102V

Een bunder beemden inde Strypen: de Leegh strypen.

STRIJPEN, LANGE – 1568 – R714, F186

Beemden in Halle neven de Lange Strypen.

STRIJPEN, LANGE – 1614 – R720, 66

Beemden inde Lange Strijpen.

Strijp, streep 'lang en smal perceel', vaak in de dorpsakker, maar ook in moergebieden. Moeren werden uitgegeven in kleine strookjes. Voor eigen gebruik had een boer hier enkele jaren voldoende aan.

STRIJPENSEHOOFD – 1532 – R706, F153

Beemden aent Strypensche hoot.

Hoofd aan de Mark, waar bijvoorbeeld hooi of turf geladen werd in schepen.

STRIJPENSHOOIKE – 1561 – R713, 232

Stuck beemden: het Strypensche Hoyken, half bunder, aenden Strypensche wech.

STRIJPENSHOOIKENS – 1668 – R727, 167V

Een perceel beemden: Strijpen Hoijkens.

STRYPENSHOOIKE – 1672 – R752, F91V

Stuck beemden oft hooylant, vier gemet, by Strijpens hooyken.

Hooike 'perceel dat gehooïd werd'? Eerder te interpreteren als Hoofdje?

STRIJPENSESTRAAT – 1670 – R727, F327V

In Strijpen, oostwaerts de Strijpense straete.

STRIJPENSEWEG – 1604 – R718, F251

De Groote Weijde t'eynden den Strijpenschen wech, aende Schootsche strate.

STRIJPENSEWEG – 1711 – R735, F85V

De Poelen in Strijpen, oostwaerts den Strijpense wegh, noortwaerts aenden Swartenberghsen dijk.

STRIJPENSEWEG – 1746 – RH280, 24

beemden in den Polder van Strypen, suyt de Strybische weg (!).

STRIJPENSEWEIDE – 1904 – BREDANAAR23, NR.114

Een perceel weiland in Strijpenland: de Strijpense wei, 88 are. Kad.nr. E 408.

STRYPENSHEIKE – 1711 – R759, 124

Vyer gemet beemden: het Strijpens Heyken.

Aangezien het om beemden gaat, zal het wel een zeer nat heiveld geweeest zijn, met allerlei tegenwoordig zeldzame planten als orchideeën, spaanse ruiter, ratelaar etcetera.

STRYPENSHEKKEN – 1580 – R484, F4V

De Haesdongen in Halle omtrent het Strypenschen hecken.

Hekken: hek, afsluiting.

TIEN GEMETEN – 1904 – BREDANAAR23, NR.131

Kavels hooigras in Hal inde Tien Gemeten.

Een gemet is 1/3 bunder ofwel 0,43 hectare. Dan zou tien gemeten op 4,3 hectare komen.

TOONSBLOK – 1512 – R420, F120

Een bunder beemden: Toensblock, aende Plassen.

TOONSBLOK – 1545 – RH120, 38

Een bunder beemden in Halle: Doensblock.

Zijn beide vormen ontstaan uit Hoensblock (zie aldaar), met aangroei van het lidwoord? Of is de vorm Toensblock primair? Dan een blok 'omsloten perceel', van Anthonis.

TUITSBLOK – 1430 – AHB1, 53B

Voer Zonzeel bi Peter Tuytsbloc.

Blok van Peter Tuit.

TUITSGOED – 1430 – AHB1, 4

Van Peter Tuytsgoet voer t Veer van Zonzeel.

Goed 'onroerend goed'.

TURFVELD – 1510 – R419, F98V

Een half bunder beemden: Torfvelt, in Halle.

TURFVELD – 1904 – BREDANAAR23, NR.111

Een perceel hooiland in Strijpen:het turfveld 40 are Kad.nr. A 451.

'Turf wordt niet uit den grond gehaald: het is de oppervlakte der hei met de wortels, 'schadden'. Hij kan alle dertig jaar gestoken worden. Zulk tijdverloop is een 'turfsteek'.⁴¹ In de Limburgse Kempen was het interval op de plaatsen met veenmos waar 'brandzoden' gestoken werden einde negentiende eeuw echter veel korter: daar werden om de vijf jaar (of zelfs omde twee of drie jaar) schabberten gestoken. Dit gebeurde met de vlik of steekschop, een schop met opstaande rand, waardoor telkens een deel van de veenmosvegetatie bleef staan en weer snel kon aangroeien.⁴² Turf wordt meestal geschreven als torff. Er bestonden behoorlijk veel soorten turf, bijvoorbeeld heiturf, blekkeling etcetera. De gewone naam voor turf was moer. Hiermee werd ook wel klot bedoeld, die uit de ondergrond werd gestoken (gedolven) of uit het water werd gebaggerd.

Mnl. moer 'slijk, moeras'; vergelijk Eng. moor. Hoeufft schrijft: 'Moeren voor Moerlanden, 't welk echter ook veel gezegd wordt van slijkige drasse landen, elders ook broeklanden genaamd...In het Eng. Betekent moor (uitgespr. als ons moer) ook moeras'.⁴³ Moer is een zeer veel voorkomende benaming voor venige gronden en ook de zuidelijke naam voor turf. Oude vermeldingen van moer geeft Leenders: 1205 novem hont moers, ter Lillo; in moro de Lillo, 1257; terre combustilibus, que vulgo dicitur moer, 1263 te Halsteren.⁴⁴ Als plaatsnaam komt Moer nog vroeger voor: Mur, 1157 (bij Oorderen); Mor, 1130 (=Moere-bij –Gistel); Moer, 1175 (bij Veurne); Murkerke, 1110 (=Moerkerke).⁴⁵

De voornaamste plantensoorten waaruit veen gevormd wordt zijn veenmos (Sphagnum), riet (Phragmites), zegge (Carex), berk (betula), els (alnus), wollegras (Eriophorum), struikheide (Calluna), dopheide (Erica), pijpenstrootje (Molinia).⁴⁶ Omgevallen bomen komen als kienhout in het veen voor: bij Zundert zijn ooit volwassen dennen gevonden in het veen. Volgens Van der Hoeven zou men in het veen nog veel wortels en ook hele stammen en

takken van bomen hebben gevonden: men trof er zelfs een eikenboom van 25 meter lang in aan en Goropius Becanus zou in de ondergrond van venen sparren gezien hebben ter lengte van de mast van een groot schip.⁴⁷

Moer was vrijwel de enige brandstof voor de haard, het vuur in de keuken. Voor de oven werden wel mudsaarts, musters 'takkenbossen' gebruikt. Als er geen klot (zwarte turf van goede kwaliteit) beschikbaar was, moesten de boeren hun toevlucht nemen tot de inferieure heideschabben, meestal bleckeling genoemd.

Vandaar het grote belang van beemden met moergrond en vennen, waar moer in zat.

In het moer zat onderin riet-, biesen- en zeggeveen, daarboven bosveen en daar weer boven zwartveen (oud veenmosveen), terwijl net onder de levende vegetatie het witveen te vinden was (jong veenmosveen).⁴⁸ Moer werd grofweg onderscheiden in slagmoer (nat) en delfmoer (droog). De eerste werd met een baggerbeugel of met een leik opgebaggerd, de tweede met een greif (grote, scherpe spa met korte steel) of bot (idem met lange steel) afgestoken.

Een citaat uit Goossenaerts over de bewerking van slagmoer is verhelderend:⁴⁹ 'Op een hoge vlakte, het 'legveld', wordt hij tot een brijachtige massa uitgespreid en beslagen met schup, riek, 'schoep' of 'troefel', ook wel met paard en eg, vervolgens effen gestreken en in vierkante klompen verdeeld door middel van een lange ijzeren roede, onder de benaming 'baggerdijzer' 'moerijzer' 'moerroei' 'moerpen' en 'slagroei' bekend. Ook bezigt men daartoe wel een rijf met drie houten tanden. Om den moerturf te drogen zet men hem in hoopjes van drie turven tegen elkander en een er boven op. Zulk hoopje heet te Retie 'paddevoet'. Daarna stapelt men hem in 'schraken' en haalt hem, als hij volkomen droog is naar huis'.

TWINTIG BUNDER – 1474 – D, F 23V

Vier bunder beemde van zes bunder, liggende in de Twintich Bunder.

VALCKWEIDE – 1670 – R727, 307

Een perceel saeylants en weijlants: de Valckeweyde, bij Hal, een bunder.

Weiland van een familie Valk? Vergelijk Zebrecht Cornelis Valckx, 1537, R708, fol. 61v; Adriaen Cornelis Barthels genaempt Valck, 1634, P124, fol. 33v. Of een weiland waar ooit een valk werd waargenomen? Het vangen van valken gebeurde in de Baronie in de Late Middeleeuwen op grote schaal op de heidevelden, waar 'leggen' opgesteld stonden.

VEER VAN ZONZEEL – 1430 – AHB1, 4

voer 't Veer van Zonzeel; bi 't Feer van Zonzeel (idem, 48).

Dit was het oude veer. Na het onder water lopen van het gebied bij de Elisabethsvloed trad het Nieuwe Veer in werking.

VELD IN WYMEREN – 1794 – RH113, 83V

Een perceel hooyland: het velt in Weijmeren, drie gemet, in den Polder van Weijmeren.

Gelegen onder Wijmeren.

VELD, HOOG EN LAAG – 1630 – R722, 219

Twee gemet beemden in een block beemden: 't Hooch en Leechvelt, twee bunder, in Halle, noortwaerts aende erve, toebehoorende tot de hoeve: Schoondonck tot Ghinneken.

VELD, LAAG – 1591 – R717, 56

Stuck beemden: het Leech velt, een bunder in de Plassen.

VELD, MIDDELSTE – 1530 – R706, F95V

Twee stucken beemden, deen: tKoeblock, dander: dMiddelste Velt, anderhalf bunder.

VELDJE, LANG – 1639 – R724, F13V

Vyer gemet beemden: het Lanck Veldeken, in Halderdonck.

VELDJE, LAAG – 1720 – RH96, 200V

Een perceel hoylant: het Leeg veldeken, vier gemet.

VELDJE, LANG – 1639 – R724, F13V

Vier gemet beemden: het Lanck veldeken.

VELDJE, LANG – 1654 – R726, F18V

Een perceel hoylants: 't Lanck veldeken, half bunder, oostwaerts aende hoeve van Schoondonck, noortwaerts de Cadyck.

VELDJE, LANG – 1667 – GP280, 17

het Lanckveldeken, vier gemet.

Veld 'woeste grond' en na ontwatering en ontginning ook het land dat in cultuur was gebracht. Velden konden ook wel op hoge gronden liggen. Hier echter beemden, dus laaggelegen. Het Veld van Galder (zie onder) is te vergelijken met de Maayen van Ginneken en Ten Houte, een gebied dat door een aantal boeren uit de respectieve gehuchten gekocht en gezamenlijk gehooïd werd. In het zuiden van de Baronie kende men een groot tekort aan hooi en om aan meer hooi te komen werden beemden in plaatsen als Oosterhout, Princenhage, Etten, Hoeven en zelfs de Moerdijk en de Langstraat gepacht of gekocht.

VELD VAN GALDER – 1632 – R723, F46V

Beemden, oostwaerts aenden Kaadyck, westwaerts aen seker stuck: het Velt van Galder, in Wymeren.

Zie Galdersveld.

VERLOREN HOEK – 1633 – R723, F67

Stuck erffs: den Verloren Hoeck, een bunder, in Halderdonck, buytensdycx westwaerts aende gelande van Swartenberch erve en noortwaerts aende Merck oft Reviere.

VERLOREN HOEK – 1667 – GP280, F18

Jacob Corn. Jacob Quirijnen nomine uxoris hillen: den Verloren Hoeck, drie gemet.

Verloren betekende in het mnl. o.a.: 'nutteloos, verspild..nietig, nietwaardig'.⁵⁰ Hoek omdat het gebied tussen Zwartenberg en de Mark lag ingeklemd. In de vermelding van 1667 staat 'nomine uxoris' voor: in naam van zijn vrouw.

VIER BUNDER – 1705 – R734, F69

Een perceel saeylants: de Vyer Buynder, int geheel twaalf gemeten, inden Angel.

Een bunder is drie gemeten, dus de Vier Bunder moeten inderdaad twaalf gemeten groot zijn.

VIER GEMETEN – 1810 – CVB 1112

Beemden: de Vier Gemeeten, van Tongerloo.

VIER GEMETEN – 1837 – N 6404, 65

Een perceel: de Vier Gemeten, een bunder, 72 roeden.

VIER GEMETEN, ACHTERSTE EN VOORSTE – 1837 – N 6404, 65

Een perceel in den Polder van Hal: de voorste Vier Gemeten, een bunder, 72 roeden; een perceel: de Achterste Vier Gemeten, een bunder, 72 roeden.

Een gemet is 1/3 bunder ofwel 0,43 hectare, vier gemeten is dus 1,72 hectare.

VIJF BUNDER – 1606 – R719, F1

Beemden in Halderdonck, suytwaerts aen Jasper Corn. Joosen van Coudelaer erve, genaemt de vijff Buijnder, westwaerts aende Swartenbergschen Dijck.

Bunder: oppervlaktemaat ter grootte van 1,29 hectare.

VIJF GEMETEN – 1699 – R733, F50V

Een perceel beemden: de Vijff gemeten, vijf gemet, inden Polder van halderdonck, omtrent de Eijndekojje.

VIJF GEMETEN – 1716 – R736, F182V

Een perceel beemden: de Vijff Gemeten, vijf gemet, inden Polder van Halderdonck, omtrent de Eijndekojje.

VIJF GEMETEN – 1754 – RH106, 103

Een perceel beemden: de Vyff Gemeten, vijf gemet, inden Polder van Halderdonck.

Gemet is een maat die vooral ten westen van de Mark voorkomt. Gemet en bunder zijn makkelijk in elkaar om te rekenen. Een gemet is namelijk 1/3 van een bunder (van 1,29 hectare), ofwel 0,43 hectare. Dat is ongeveer zo groot als de in Engeland veel gebruikte acre (0,41 Hectare). Een lopenzaad (de grote) is gelijk aan een half gemet.

VIJF WEIDEN – 1612 – R719, 264

Vijf percelen weijden: de Vijff Weyden, twee bunder, achter Deurnen bij de Strijpen.

VLIER – 1474 – D, 18

Drie bunder beemd ende weyen: den Vlier.

Genoemd naar een alleenstaande vlierstruik?

VORMENHOEK – 1533 – R706, F192

Beemden in Vormenhoek.

Zie Vormen onder Burgst.

VRIENDSWEIDE, JAN – 1580 – R484, F4V

Stuck weyden, twee bunder: Jan Vrientsweyde, boven de Strypen.

Weiland van Jan Vriends.

VROUWKENS TWEE GEMETEN – 1620 – RH179-16

Twee weyden, d'eene de Halsche weyde en dander Vroukens Twee Gemeten.

Een gemet is een oppervlaktemaat van 1/3 bunder ofwel 0,41 hectare. Vrouwke kan slaan op een rijke vrouw of een persoon met de naam Vrouwke.

WATERSLOOT – 1659 – R726, F115V

Hoylants in de Plassen, westwaerts aende Watersloot.

WATERMOLEN – 1678 – R729, F78

In de Plassen aende Eijndekooy, west aende watermolen daer.

Molen om het water naar een hoger niveau in een grotere sloot te pompen. Een ontwateringsmolen dus.

WEELTJES – 1660 – RH274, 34V

4½ gemet hoylants: de Weeltjens, in Wijmeren.

Genoemd naar de ligging tegen een weel, een doorbraakkolk.

WEIDE, HOGE – 1709 – R735, F117V, 188

Een perceel hoy oft weylants: de Hooghe weijde, anderhalf bunder, in Hal, oostwaerts den halschen wegh.

WEIKE, KLEIN – 1709 – RH234, F64V

Een perceel hooijlant: het Kleijn Weijken, in Essendoncq.

WERFT – 1474 – D, F22

Beemde inden Werft.

WERFT – 1529 – R706, F41V

Beemden in de Werft.

WERFT – 1610 – R719, F182V

Beemde in de Werft.

WERFT – 1644 – R724, F205

Beemden in de Werft.

WERFT – 1734 – RH101, F50V

Vier bunder hooiland en hille aen de Werft.

WERFT, HOGE – 1611 – R719, F234V

Stuck beemden in de Hogen werff.

Werft 'plaats waar werf groeit'. Werf is waterwilg, een struik die veel voorkomt op moerassige plaatsen.

WESTBEEMD – 1613 – ND8974, F118V

Twee bunder beemden in Halle, in eenen beempt diemen heet de Westbeempt en op Hal-donck.

WESTEINDE – 1510 – R419, F176

Opt Westeynde.

Het westen van Halle.

WESTHAL – 1667 – GP280, 12

Westhal.

WESTHAL – 1710 – R736, F52

De cleijne Maey in Westhal.

WESTHAL – 1748 – RH104, 106

Hooyland in Westhal.

WESTHAL – 1750 – GP287, 21

Westhal.

WESTHAL – 1792 – RH282, 247

Inden Polder van Westhalle.

Zie Hal.

WESTPLASSEN – 1667 – GP280, 8V

De Westplassen.

WESTPLASSEN – 1683 – R730, 15V

Inden Polder van Halle, in de Westplassen.

WESTPLASSEN – 1713 – R737, F96

Een perceel weijde: de Westplassen, vier gemet, in den Polder van Halle.

WESTPLASSEN – 1750 – GP287, 13

De Westplassen.

WESTPLASSEN – 1760 – RH107, 92

Beemden in de Westplassen.

WILLEMENVELD – 1654 – R726, F2

Een perceel weylants: Corstiaen Willemenvelt, anderhalf bunder, in Hal.

WILLEM IN DE ZWAANMADE – 1555 – R712, 72

Stuck beemden: Willem in de Swaen Maey, twee bunder, noortwaerts aenden Halsche wech.

Bezit van Willem, die in het huis of de herberg de Zwaan woonde. In het Dorp komt de herberg De Zwaan voor. In 1505 woonde Willem Huybrecht Neelkens in die herberg. Ook in Prinzenbeek kende men een herberg van deze naam.

WIJMERSEHILLEN – 1794 – RH113, 84V

Hooyland met nieuw ingedijkt land in de Weymerse Hille.

Hillen bij het gebied Wijmeren.

WOUTERSAKKERTJE – 1845 – N 3, 170

Een perceel zaailand in Hal: Wouters Akkertje, zeventig roeden (D 371).

WOUTERSWEIDE – 1694 – RH196, 132V

Vier gemet weylant ontrent den Nieuw veersenwegh: Wouterweyde.

Weiland van de familie Wouters.

ZANDVELD – 1606 – R719, 1

Beemden in Halderdonck, westwaerts aenden Swartenberchschen dijck, noortwaerts aen het Santvelt, suijtwaerts de Vijff Buynders.

ZANDVELD – 1675 – RH275, 8

Stuck hoylants en erffenisse: het Santvelt, een bunder oft drie gemet in Wijmeren ontrent het Nieuw Veir.

ZANDVELD – 1741 – RH279, 91V

Een perceel weyde: het Santvelt, 382 roeden in Halle, west de Sluysstraet.

Zandig perceel temidden van de overigens venige beemden.

ZES BUNDER – 1533 – R706, F176V

Beemden in Elsen neven de Zes Buynder.

ZES BUNDER – 1580 – R716, 54V

Eenen block oft stuck beemden, zes bunder: Grymhuysensblock oft de Zess Buynderen, by Franchoys van den Kyebloom alias van Grymhuysen tot zyn doot gebruyckt.

ZES BUNDER – 1634 – P124, F15

De sesse Buynders, in Halle.

Een halve hoeve, want een hoeve is twaalf bunder.

ZEVEN BUNDER – 1474 – D, F23V

Vijf gemet beemde in de Zeven Bunder.

ZEVEN GEMETEN – 1810 – CVB 1112

Beemden: de zeven gemeten, zeven gemet (van Tongerlo).

ZONZEELSVEER – 1504 – CB2, F14

t Fer van Sonseel.

Het oude veer over de Mark tussen Breda en Rotterdam.

ZWARTENBERG – 1532 – R706, F135V

Den Sluysblock in Swartenberch.

ZWARTENBERG – 1598 – R718, F51V

In Halderdonck, in oft onder Swartenberch.

ZWARTENBERG – 1667 – R727, F134V

Hoylants in Swartttenberch.

Gebied op de grens van Hage en Etten.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1521 – R428, 213

Beemden in Halle, westwaerts neven den Dijck van Zwertenberch.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1527 – R705, F110

Den Angel ..aenden Swertenberchschen dyc.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1529 – R706, F28

In den Polder van Halle, aenden Swertenberchschen Dyc.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1533 – R706, F186V

Den Swerttenberchschen dijk.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1547 – R710, F99

Den Zwertenberchschen dyck.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1580 – R484, F4V

Den Zwertenberchschen dyck.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1642 – R724, 55V

In Strypen byden Swartenberchschen dyck.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1700 – R733, F110

Een perceel hoijlants in de Angel in de Strijpen, westwaerts den Swartenbergsen dijk.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1706 – R734, F131V

Hoy oft weylants in Westhal..westwaerts de kreecke ofte den Swartenberghsen dyck.

ZWARTENBERGSEDIJK – 1801 – RH283, 216V

Den Hazeldonk, omtrent den Swartenbergschedyk in den Angel.

Dijk om de Polder Zwartenberg, gelegen onder het naburige Etten.

NOTEN

- 1 Verdam, p.19.
- 2 SAB, CH1645, 29, punt 31.
- 3 Verdam, p.41.
- 4 Goossenaerts, p.80.
- 5 Blankaart, pp 332, 333, 334.
- 6 Leenders (2006), p.334.
- 7 Schuermans, geciteerd in Goossenaerts, p.104.
- 8 Buitenhuis, p.108.
- 9 Deman, L.: Leuvense personsnamen naar fysische of geestelijke kenmerken, Eigen Schoon en De Brabander, LXIV(1981), p.19.
- 10 GAB, Afd.III-21, nr.354, f d.
- 11 GAB, Afd.III-21, nr.354, f e, f 15 en f c.
- 12 Cerutti, Il, p.106.
- 13 Schönfeld (1950), p.132.
- 14 Buiks (1994), p.240.
- 15 Maes (2006), p.196.
- 16 Buiks (1994), p.325.
- 17 Blankaart, pp.439, 440.
- 18 Osta, W.van: Donk, semantisch en etymologisch, Naamkunde 24 (1992), p.110.
- 19 Maes, B. en T.Caspers: Flora en fauna van de Bommelerwaard, in: E.F.T.Vink, A.Vos: Landschap met lading. Geschiedenis van natuur en mens in de Bommelerwaard, Zaltbommel (2001), p.57.
- 20 Zie over eendenkooien o.a. Bart van Helvoort: Vreemde eenden in de Vughtse bijt, in: Vught verleden in veelvoud, Vught (z.j.). p.70.
- 21 Davids, Karel: Dieren en Nederlanders, Zeven eeuwen lief en leed, Utrecht(1989), p.20.
- 22 Dirven, Herman: De eendekooi in Halle, Hage 4, nr.1(1973), p.26-33.
- 23 Blankaart, pp.46, 47.
- 24 Leenders, Karel: De Haagse beemden in ruimer verband, Hage 4, 1(1974), p.56.
- 25 Gysseling, I, p.439.
- 26 Gysseling, I, p.441.
- 27 Marley, T.: The place-name-element -hurst(-horst), Naamkunde 4 (1972), p.26.
- 28 Beijers en Van Bussel, p.167.
- 29 Blankaart, pp 131-135.
- 30 Van Loon, p.28.
- 31 Moerman, p.39; P.Kempeneers: Hydronomie van het Dijle- en Netebekken, Naamkunde 15 (1983), p.47 (citeert Pauwels).
- 32 Gysseling, M.: Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, Naamkunde 7 (1975), p.5 e.v.
- 33 Helsen en Helsen, p.36.
- 34 Buiks (1997), p.123.
- 35 Schönfeld, p.85.
- 36 Buiks (1997), p.123.
- 37 Leenders, Karel: De rivier de Mark tussen Breda en Hazeldonk, Hage 4, nr.3 (1974), p.32, 33.
- 38 Gysseling, M.: Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, Naamkunde 7 (1975), p.5 e.v.
- 39 Helsen en Helsen, p.36.
- 40 Verdam, p.568.
- 41 Segers, G, in: Dietsche Warande en Belfort, geciteerd in Goossenaerts, p.769.
- 42 Burny, Joël: Bijdrage tot de historische ecologie van de Limburgse Kempen (1910-1950), z.pl., z.j.p.30.
- 43 Hoeufft, p.390, 391.
- 44 Leenders (1989), p.42, 43.
- 45 Gysseling, I, p.701.
- 46 Leenders (1989), p.39.
- 47 Van der Hoeven, H.: Bijdragen tot de geschiedenis van Zundert en Wernhout, Zundert (1920), p.4.
- 48 Nunen, H.G.van (red.): Het land van Peel en Maas, Roermond (1996), p.95.
- 49 Goossenaerts, p.508, 509.
- 50 Verdam, p.674.

COLOFON

Titel: Veldnamen in de voormalige gemeente Princenhage

Erfgoedrapport Breda 60

Auteur: Chr. Buiks

Kaarten: H. de Kievith

Objectfoto's: A. Schut

Eindredactie: G. Otten, H. de Kievith

Ontwerp en lay-out: Studio Maaike Klijn

De auteur heeft zijn best gedaan de rechthebbenden op de illustraties te achterhalen. Degenen die menen rechten te hebben kunnen zich met hem in verbinding stellen.

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2018

 Gemeente Breda

Ruimtelijk Economisch Domein

Team Erfgoed

Postbus 90156

4800 RH Breda